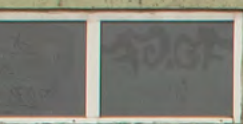
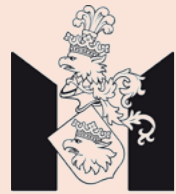

KULTURLIVS- ANALYS NYHAMNEN

Detta dokument är en kulturlivsanalys över Nyhamnen i Malmö gjord på uppdrag av Malmö stad under våren 2024 av Rodeo Arkitekter och White Arkitekter.

Malmö stad

August Palms plats 1
205 08 Malmö
malmo.se

Kontaktpersoner:
Maria Andersson, kulturförvaltningen
maria.m.andersson@malmo.se

Philip Tanimura, stadsbyggnadskontoret
philip.tanimura@malmo.se

RODEO
ARKITEKTER

Jenny Mäki, arkitekt
Knut Schreiner, kultursociolog
Johan Ljungmark, arkitekt
Aga Skorupka, miljöpsykolog

Rodeo Arkitekter
Vallgatan 5
411 16 Göteborg
rodeo-arkitekter.se

white

Åsa Bjerndell, arkitekt
Victoria Percovich Gutierrez, hållbarhetsstrateg
Henrik Rosenqvist, fotograf

White Arkitekter
Bassängkajen 12
211 18 Malmö
whitearkitekter.com

KULTURLIVSANALYS NYHAMNEN

–Kulturlivets närvaro, förutsättningar
och potential i Nyhamnen, Malmö

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	6	<u>DEL II – KUNSKAPSINSAMLING</u>	<u>50</u>
INLEDNING	10	INTERVJUER OCH WORKSHOP	54
Varför en kulturlivsanalys?	12	Intervjuer med kulturaktörer	56
Centrala frågor	12	Samlat intryck – intervjuer med kulturaktörer	65
Metod	14	Intervjuer med tjänstepersoner i Malmö stad	66
Rapportens tre delar	14	Samlat intryck – Intervjuer med tjänstepersoner i Malmö stad	77
BAKGRUND	16	Workshop med fastighetsaktörer	78
Nyhamnen idag	16	Samlat intryck – workshop med fastighetsaktörer	81
Planer för nyhamnen	16	Menti-undersökning med fastighetsaktörer	82
		Dokumentstudier	86
<u>DEL I – PERSPEKTIV OCH KARTLÄGGNING</u>	<u>18</u>	SLUTSATS DEL II – KUNSKAPSINSAMLING	95
KONTEXT OCH TEORETISKT RAMVERK	22	<u>DEL III – PRINCIPER FÖR ETT RIKT KULTURLIV I NYHAMNEN</u>	<u>96</u>
Kulturbegreppet	22	REKOMMENDATIONER FÖR ATT UTVECKLA KULTURLIVET I NYHAMNEN	100
Kulturbegreppet i samhället	22	Rekommendation 1 – Gemensam målbild	102
Kulturbegreppet i stadsutveckling	22	Rekommendation 2 – Kommunen leder och går före	104
Kultur i Nyhamnen idag	24	Rekommendation 3 – Kraftsamla runt kulturkluster	106
Nyhamnen som utvecklingsområde	24	Rekommendation 4 – Platser för eldsjälar	108
Politisk kontext och media	26	Rekommendation 5 – Plattform för temporär användning	110
Slutsatser kontext och teoretiskt ramverk	27	FÖREBILDER OCH REFERENSER	113
KARTLÄGGNING AV KULTURLIVET I OCH RUNT NYHAMNEN	28	Referens 1 – Havnepromenaden, Oslo	114
Få aktörer	28	Referens 2 – Kunstsilo, Kristiansand	116
Hamnen i sig själv	28	Referens 3 – Zibo, Bogotá	118
Användning av hamnen idag	28	Referens 4 – Wembley park, London	120
Konstnärerna som försvann	28	Referens 5 – Norrbotniabanan, Umeå–Luleå	122
Mygel-klustret	32	Referens 6 – Ekonomiska modeller	124
Big slap festival	34	KÄLLOR	126
slagthuset	36	Media, dokument och litteratur	126
Färjeterminalen	38	Foton	127
Saltimporten-klustret	40		
M1 och M2 – framtida mötesplatser	42		
Det hemliga nattlivet	44		
ANALYS – POTENTIAL & UTMANINGAR FÖR KULTURLIVET I NYHAMNEN	46		
Potential för ett hållbart kulturliv	46		
Utmaningar för ett hållbart kulturliv	47		
SLUTSATS DEL I – PERSPEKTIV OCH KARTLÄGGNING	49		

SAMMANFATTNING

Kulturlivsanalys

En kulturlivsanalys är en kartläggning av det befintliga kulturlivet i ett område och en utredning av vilka förutsättningar och faktorer som är viktiga för att detta kulturliv ska bevaras och utvecklas genom kommande stadsutveckling. Kulturlivsanalysen är ett rådgivande dokument som ska fungera som en del av kunskapsunderlaget för planeringsprocesser och har status som ett pilotprojekt.

Undersökningen och utredningen baseras på intervjuer och workshops med relevanta tjänstepersoner i Malmö stad, fastighetsägare och kulturaktörer med anknytning till Nyhamnen, befintligt kunskapsmaterial i form av rapporter om Malmö och Nyhamnen, samt observation och fältarbete på platsen.

En premiss för undersökningen är att Nyhamnen – ett av Nordens största transformationsprojekt – kommer att få hög exploateringsnivå och mycket värdefulla fastigheter. Det finns en oro i kommunen och bland stadens kulturaktörer att kulturen kommer att trängas ut i denna process. Därmed finns det behov av att stärka medvetenheten och kunskapen om kulturens roll och betydelse i den moderna staden i ett tidigt skede, och peka på konkreta åtgärder för att implementera kulturella ambitioner i stadsplaneringsarbetet.

Viktigaste resultat

Intervjuer med personer i Malmö stad visar att det saknas verktyg för att implementera kulturambitioner i stadsplaneringen. Det saknas också kunskap om hur man utvecklar knutpunkter för kultur genom olika, innovativa finansieringsmodeller, samt ett intresse för att lära sig om hur andra städer har arbetat med kulturbaserad stadsutveckling i hamntransformationsprojekt. Det finns en önskan om att kultur ska förstås som en del av hållbarhetsbegreppet och därmed få en plats i stadens hållbarhetsstrategi.

I mötet med kulturlivet ser man en önskan om ett erkännande för den lilla och stora kulturens betydelse för stadens större ekonomiska kretslopp. På grund av tillgänglig areal och en attraktiv platskaraktär ser man i hamnen en stor potential för etablering av kluster där kultur samverkar med servering, uppstartsbolag, kreativa näringar, verkstäder och vanliga kontorsarbetsplatser.

Fastighetsaktörer vill gärna ha kultur, men på grund av sin ekonomiska logik vill de inte gå före och ta initiativ till att skapa kulturadresser. De efterfrågar istället mer förutsägbarhet i form av en strategisk plan och en bättre kommunikation mellan kommunala och privata aktörer. De är särskilt intresserade av tillfällig användning och en typ av fritids- och rekrekationskultur kopplad till vattnet, med mål att skapa stadsliv och utveckla en positiv identitet.

Tidigare rapporter har påvisat betydelsen av ateljéer och ett levande nattliv som avgörande för ett vitalt kulturliv och en attraktiv stad. En egen kulturmiljöanalys från 2024 argumenterar för att Nyhamnens helhetsprägel och historiska platskaraktär är en värdefull atmosfär och estetik som bör bevaras och sätta riktlinjer för utvecklingen av området.

En genomgående erfarenhet i arbetet med undersökningen är att kultur är ett svårt analytiskt begrepp att arbeta med eftersom det har så många betydelser. Det är stor skillnad på street art och ett statligt konstmuseum, men i Nyhamnen är båda delar av "kultur". Vi ser att olika aktörer har olika uppfattningar om vad kultur är, dess roll och betydelse i samhället, och att olika kulturformer kräver olika strategier.

Rekommendationer

Mot bakgrund av detta kunskapsmaterial rekommenderar vi fem principer för ett rikt kulturliv i Nyhamnen:

1. Gemensam målbild. Målbilden ska inte berätta var och hur kulturen ska etableras, men karaktären på kulturlivet och dess relation till Nyhamnen.
2. Kommunen leder och går före. Målbilden måste arbetas in i den förvaltningsövergripande strategin, och kommunen bör ta initiativ till pilotprojekt i egen regi.
3. Kraftsamla runt kulturkluster. Ta utgångspunkt i befintliga kluster runt hamnbassängen. Kommunen, fastighetsägare och kulturlivets aktörer har olika roller att spela, men alla måste vara med i utvecklingsarbetet.
4. Platser för eldsjälar. Låt områdets starka nätverk av eldsjälar bli en del av utvecklingen av Nyhamnen. Låt dem etablera sig i befintliga lokaler redan nu.
5. Plattform för tillfällig användning. Utveckla en plattform som kopplar samman, stöttar och vägleder kulturaktörer som behöver lokaler och fastighetsägare som har tomma lokaler.

Foto från Nyhamnen med äldre industri- och lagerbyggnader

INLEDNING

I samband med utvecklingen av det tidigare hamnindustriområdet Nyhamnen i Malmö till en blandad stadsdel och en integrerad del av Malmös stadskärna, har Malmö stad genom Fastighets- och gatukontoret engagerat Rodeo och White att utföra en kulturlivsanalys för Nyhamnen våren 2024.

En kulturlivsanalys ska fungera som en del av kunskapsunderlaget för arbete i kommunala planerings- och markförsäljningsprocesser samt samverka med andra aktörer i stadsutvecklingen. Kulturlivsanalysen syftar till att å ena sidan kartlägga vilket kulturliv som finns på platsen sedan tidigare, och å andra sidan beskriva vilka förutsättningar och faktorer som är viktiga för att detta kulturliv ska bevaras och utvecklas genom strategisk stadsutveckling.

En kulturlivsanalys är ett nytt typ av dokument inom stadsutveckling. Kulturlivsanalys för Nyhamnen har status som ett pilotprojekt från kommunens sida. Arbetet med kulturlivsanalysen har haft en utforskande tillnärmning och anpassat analysens fokusområden och avgränsningar efterhand som vi har inhämtat kunskap, i samråd med Malmö stad.

Analysen vilar bland annat på Rodeos tvärvetenskapliga förhållningssätt till stadsutveckling, Whites nära kännedom om Malmö stads kulturliv, båda kontorens erfarenheter av kulturdriven stadsutveckling, samt Malmö stads uttalade behov av att ge kulturen en starkare plats i den vidare planeringen av Nyhamnen.

Som pilot hoppas vi att kulturlivsanalysen för Nyhamnen ska ge erfarenheter och lärdomar, och bidra till att utveckla en metod för kulturlivsanalys som kan vara applicerbar i andra, framtida sammanhang. Samtidigt är denna analys platspecifik: Nyhamnen har en unik kontext som ett gigantiskt kajområde där det finns få kulturella aktiviteter idag. Nyhamnen är ett utvecklingsområde med starka kommersiella intressen och många värdefulla fastigheter, och svaga incitament till att ge kulturen en prioriterad plats. Därför är det viktigt i ett tidigt skede att synliggöra kulturens roll och betydelse i Nyhamnen idag, och hur kultur generellt är viktig att inkludera när man ska planera en hållbar och attraktiv stadsdel.

“KULTURLIVSANALYSEN SYFTAR TILL ATT Å ENA SIDAN KARTLÄGGA VILKET KULTURLIV SOM FINNS PÅ PLATSEN SEDAN TIDIGARE, OCH Å ANDRA SIDAN FORMULERA VILKA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FAKTORER SOM ÄR VIKTIGA FÖR ATT DETTA KULTURLIV SKA BEVARAS OCH UTVECKLAS”

Varför en kulturlivsanalys?

Kulturlivsanalysen är ett resultat av Malmö stads ambition att dokumentera kulturlivets närvaro, förutsättningar och potential i Nyhamnen med omnejd, som en kompletterande och vägledande kunskapsbas för planeringsarbetet i den tidiga utvecklingsfasen.

Under 2024 förväntas kommunfullmäktige ta beslut om ett nytt kulturstrategiskt program för Malmö stad *“Kultur för ett hållbart Malmö - Kulturstrategiskt program för Malmö stad 2024-2030”*. I remissversionen av programmet som kulturnämnden beslutat om står det:

“Ett starkt konst- och kulturliv stimulerar den kreativa utvecklingen, fördjupar demokratin och stärker stadens identitet och attraktivitet.” De beskriver vidare kulturen som ett “ekosystem” som vilar på tre principer:

- Kulturens självständighet
- Kulturens demokratiska grund
- Kulturens kraft i byggandet av Malmö

Kulturen ges alltså en essentiell roll i samhällsutvecklingen, men inom stadsplaneringen kan det vara oklart hur dessa ambitioner och ideal ska implementeras i den konkreta, fysiska utvecklingen av området.

Nyhamnen räknas som ett av Nordens största hamntransformationsprojekt. Idag består Nyhamnen av historiska rester från tidigare hamnindustriell aktivitet, och kan framstå som “dött”, med lite synlig mänsklig aktivitet. Samtidigt upplevs Nyhamnen som en autentisk och unik kulturmiljö som är spännande i sig själv att vara i.

Att utveckla detta område till en levande, attraktiv och hållbar stadsdel kräver kunskap om alla nivåer i stadsutvecklingen – från bostäder till arbetsplatser –, men också om kulturlivets förutsättningar.

Konst och kulturliv (och dess betydelse för stadsliv) har de senaste decennierna fått en nyckelroll med tanke på att utveckla identitet och attraktionskraft i städer. Men “kultur” kan betyda flera saker och ha sina olika logiker i stadsutveckling. Medan man i vissa sammanhang betonar kulturens egenvärde, som till exempel Malmö stads principer om kulturens självständighet, så är man i andra sammanhang intresserad av kultur som ett medel för önskad utveckling av ett område.

Det är viktigt att förstå de ideologiska sidorna av en kulturdriven stadsutveckling, och att olika parter kan ha olika intressen som har bakgrund i olika förståelser av kulturbegreppet. En avsikt med kulturlivsanalysen är därför att verka upplysande kring kulturens många roller tvärs över aktörerna i fältet – från det offentliga till det privata till kulturaktörerna själva.

Centrala frågor

I Nyhamnen finns det relativt få kulturella aktörer inom ett stort analysområde. Detta gör att analysen får ett mer framåtblickande perspektiv: Vad krävs för att Nyhamnen ska bli ett område med ett rikt och inkluderande kulturliv i framtiden?

Kulturlivsanalysen undersöker två frågor:

1. Vad utgör kulturlivet i Nyhamnen idag, och vilka erfarenheter och villkor präglar det?
2. Hur skapar man förutsättningar för ett rikt och inkluderande kulturliv i Nyhamnen i framtiden?

KULTURLIVSANALYSENS 2 HUVUDFRÅGOR

1

Vad utgör kulturlivet i Nyhamnen idag, och vilka erfarenheter och villkor präglar det?

2

Hur skapar man förutsättningar för ett rikt och inkluderande kulturliv i Nyhamnen i framtiden?

Metod

Utforskandet av dessa frågor har baserats på kvalitativa djupintervjuer, fokusgruppintervjuer och workshops med kommunala tjänstepersoner, kulturaktörer och fastighetsutvecklare, samt studier av relevant kunskapsunderlag i form av rapporter och dokument, samt omvärldsbevakning och besök och fältarbete i Nyhamnen vintern och våren 2024.

Rapportens tre delar

Rapporten är uppdelad i följande delar:

DEL 1: Ger en kontextförståelse och teoretiska perspektiv genom att diskutera Nyhamnen i ljuset av olika kulturbegrepp.

DEL 2: Visar hur vi tagit fram information om kulturlivet i Nyhamnen genom intervjuer, workshops och observation/platsbesök samt referensprojekt.

DEL 3: Består av fem principer och rekommendationer för en kulturdriven stadsutveckling i Nyhamnen, som baseras på grundförståelsen i del 1 och datan i del 2.

KULTURLIVSANALYSENS 3 DELAR

1

Ger en kontextförståelse och teoretiska perspektiv genom att diskutera Nyhamnen i ljuset av olika kulturbegrepp

2

Visar hur vi tagit fram information om kulturlivet i Nyhamnen genom intervjuer, workshops och platsbesök

3

Består av fem principer och rekommendationer för en kulturdriven stadsutveckling i Nyhamnen

BAKGRUND

Nyhamnen idag

Industriområdet Nyhamnen ligger nära centrala Malmö och sträcker sig från Centralstationen i söder till Frihamnen i norr. Med sitt centrala läge erbjuder Nyhamnen både närhet till vatten och gamla industrimiljöer med kulturhistoriskt värdefulla byggnader som präglar stadsbilden.

Området växte fram på utfylld mark i Öresund från slutet av 1800-talet under en tid av industrialisering och urbanisering. Benämningen Nyhamnen är inget nytt påfund utan går att hitta på gamla kartor från tidigt 1900-tal. Platsen har historiskt sett använts som industri och hamnområde för sjöfart och handel, med fartyg som gick över alla världshav. Då hamnens huvudfunktion varit transport av varor och människor finns även ett utbrett system med räls för tåg och spårvagn.

På senare tid har användningen av Nyhamnen minskat. Hamnbassängen har till viss del fyllts igen för att användas som uppställningsplats för bilar som fraktas från andra delar av hamnen. Existerande byggnader och strukturer vittnar om platsens historiska roll och är en viktig del av områdets identitet.

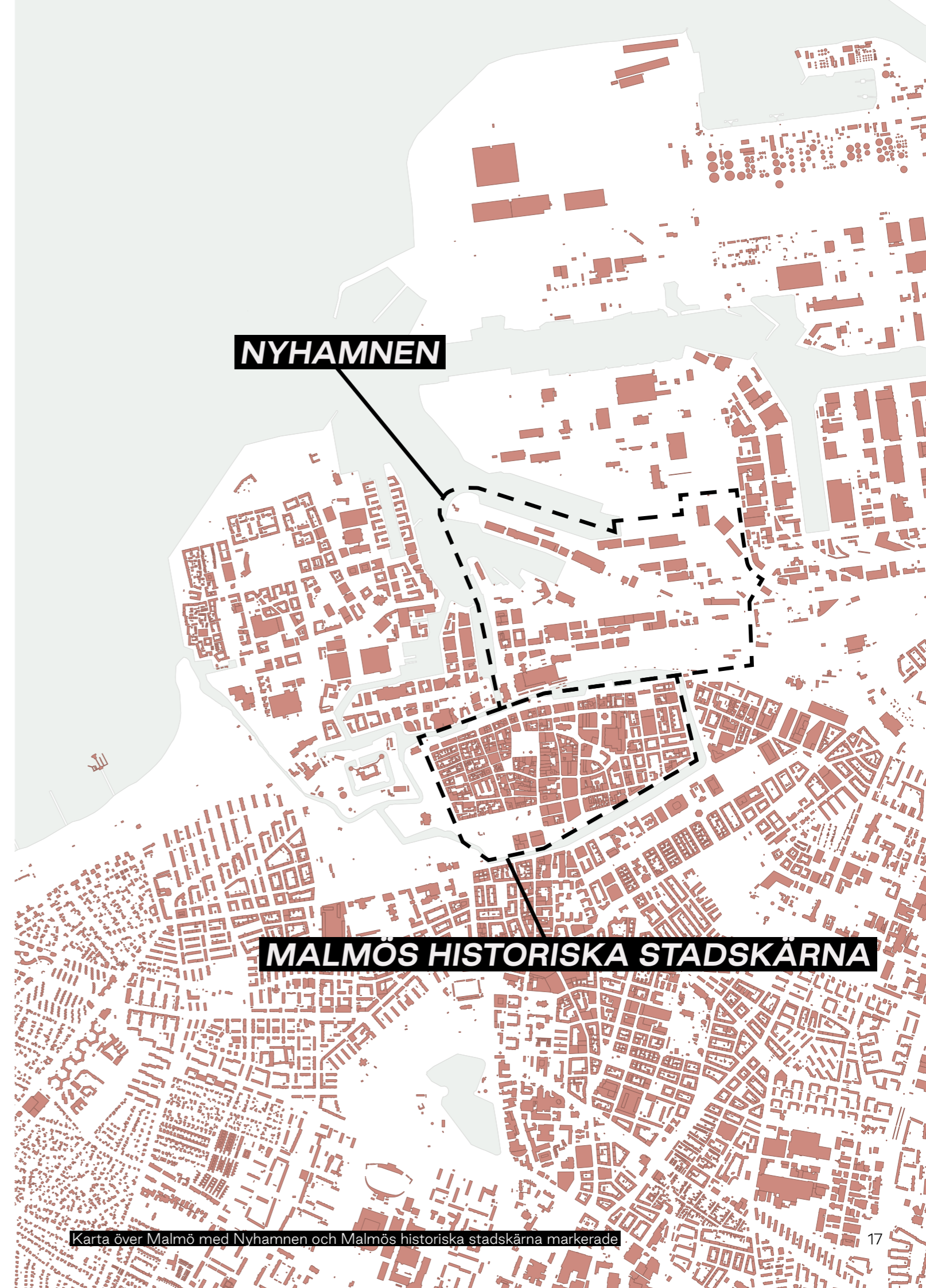
Planer för Nyhamnen

Nyhamnsprojektet startade i maj 2014 när Kommunstyrelsen gav stadsbyggnadsnämnden uppdraget att börja göra en översiktsplan för Nyhamnen. I den fördjupade översiktsplanen för Nyhamnen från 2019 ska området omvandlas till en hållbar blandstad med bostäder, verksamheter, handel och service. Nyhamnen med en yta på 93 hektar är större än Malmös historiska stadskärna på 87 hektar, och beräknas rymma 7-9 000 nya bostäder och 15-21 000 arbetsplatser, och planeras vara klart år 2050.

I den fördjupade översiktsplanen betonas det att Nyhamnens centrala läge i regionen ska tillvaratas och att en tät, grön och funktionsblandad stadsdel med fokus på hållbarhet ska skapas och bli en mötesplats vid havet för människor från stadens alla delar. Kajerna i Nyhamnen ska göras tillgängliga och attraktiva, och få en tydligare koppling till sundet. Nyhamnen ska även kopplas samman med den äldre stadskärnan genom nybyggnationer runt centralstationens bangård och broar över kanalen.

När Malmö växer kommer Malmö centralstation få en mer central placering i stadskärnan och Nyhamnsområdet förväntas bli central och värdefull mark. En framtida Öresundsmetro med en station i anslutning till Malmö centralstation kommer öka människors rörlighet över sundet och Nyhamnsområdet kommer bli än mer attraktivt.

Platsens historia lyfts fram som viktig för områdets framtida identitet, och gamla industrimiljöer ska kompletteras med nya inslag inspirerade av platsens historia, vilket i kombination med det geografiska läget ska lägga grunden till en ny mångfacetterad identitet.

DELI

PERSPEKTIV OCH KARTLÄGGNING

KONTEXT OCH TEORETISKT RAMVERK

Kulturbegreppet

En kulturlivsanalys ska beskriva det existerande kulturlivet på en plats, samt vad som bör värnas (socialt, fysiskt och kulturellt) och vad som bör utvecklas i planeringen av utbyggnaden av platsen för att kulturlivet ska kunna bevaras och utvecklas.

Detta alstrar omedelbart frågan: vad räknas som kultur och kulturliv i en stad?

Kultur är ett av de begrepp som har flest definitioner och betydelser i vårt språk. Den vanligaste förståelsen av kultur är gärna den som pekar mot kulturfältet i samhället, det vill säga konstformerna med egna institutioner, organisationer och formella utbildningar, som scenkonst, bildkonst, litteratur, film, musik etc. I kulturforskningen kallas detta ett "smalt kulturbegrepp", eller *kultur med litet k*.

Den antropologiska förståelsen av kultur är mycket bredare, och handlar om de värderingar, normer och praktiker en människa har tillägnat sig som medlem av ett samhälle. Detta kallas ett "utvidgat kulturbegrepp", *Kultur med stort K*. Mycket av det vi omtalar som kultur i en storstadskontext, som till exempel matkultur, hip hop-kultur och till och med stadskultur, hör hemma här.

Enkelt sagt utgör kulturbegreppet två axlar: från amatör till professionell, och från folklig till elit. I samband med stadsutveckling inkluderar man gärna alla nivåer när man ska utveckla ett helt område eller stadsdel.

Kulturbegreppet i samhället

I det skandinaviska samhället har vi en kulturpolitik som betonar kulturens egenvärde och självständighet, för att säkerställa ett demokratiskt samhälle med en sund offentlighet och stort utrymme för uttryck. Att skapa och förvärva kultur anses vara viktigt för individens tillväxt och utveckling.

Sett i detta kulturpolitiska perspektiv är en instrumentell syn på kultur, där man förstår kultur som ett *medel* för en önskad stadsutveckling, problematisk. Det är ett kulturpolitiskt ideal att konsten ska vara fri och autonom,

och verka utan några politiska eller kommersiella intressen.

Kulturbegreppet i stadsutveckling

I stadsutveckling är kultur ofta förknippad med stora investeringar i konserthus och museum. Uttrycket "Bilbao-effekten" handlar om hur investeringar och markeringar i form av storslagen arkitektur och stadsförvandling kan förändra berättelsen om hela städer och stadsdelar, och placera dem på den internationella kartan.

"I vår tids stadsutveckling betraktas tillgången till att uppleva och skapa kultur som en del av en plats sociala hållbarhet"

I vår tids stadsutveckling betraktas tillgången till att uppleva och skapa kultur som en del av en plats sociala hållbarhet. Allt fler värderar också ett rikt kulturliv som en fördel som kännetecknar storstaden, och som är garanti för ett liberalt och tolerant klimat i omgivningen. I staden är även kultur i form av fysiska spår och narrativ – gatumiljön, atmosfären och "vibe" – viktigt för en plats kulturella identitet. I dagens kulturturism beskrivs olika stadsdelar ofta utifrån deras totala karaktär vad gäller sammansättningen av arkitektur, miljö, invånardemografi och uteliv.

I det man kallar *entreprenörstaden* kan kultur betyda två saker: en kultur för entreprenörskap och nyskapande som ger upphov till gynnsamma förhållanden för uppstart och tillväxt av nya verksamheter, innovation och utveckling. Samt en öppen och samarbetsvillig kultur som värdesätter kreativitet och därigenom lockar människor och talanger från olika sektorer. Exempel på kända entreprenörstäder inkluderar San Francisco (Silicon Valley), Berlin, Tel Aviv och Stockholm.

När man önskar "mer kultur" i staden kan människor således ha olika bilder i huvudet, beroende på vilket kulturbegrepp de grundar sig på.

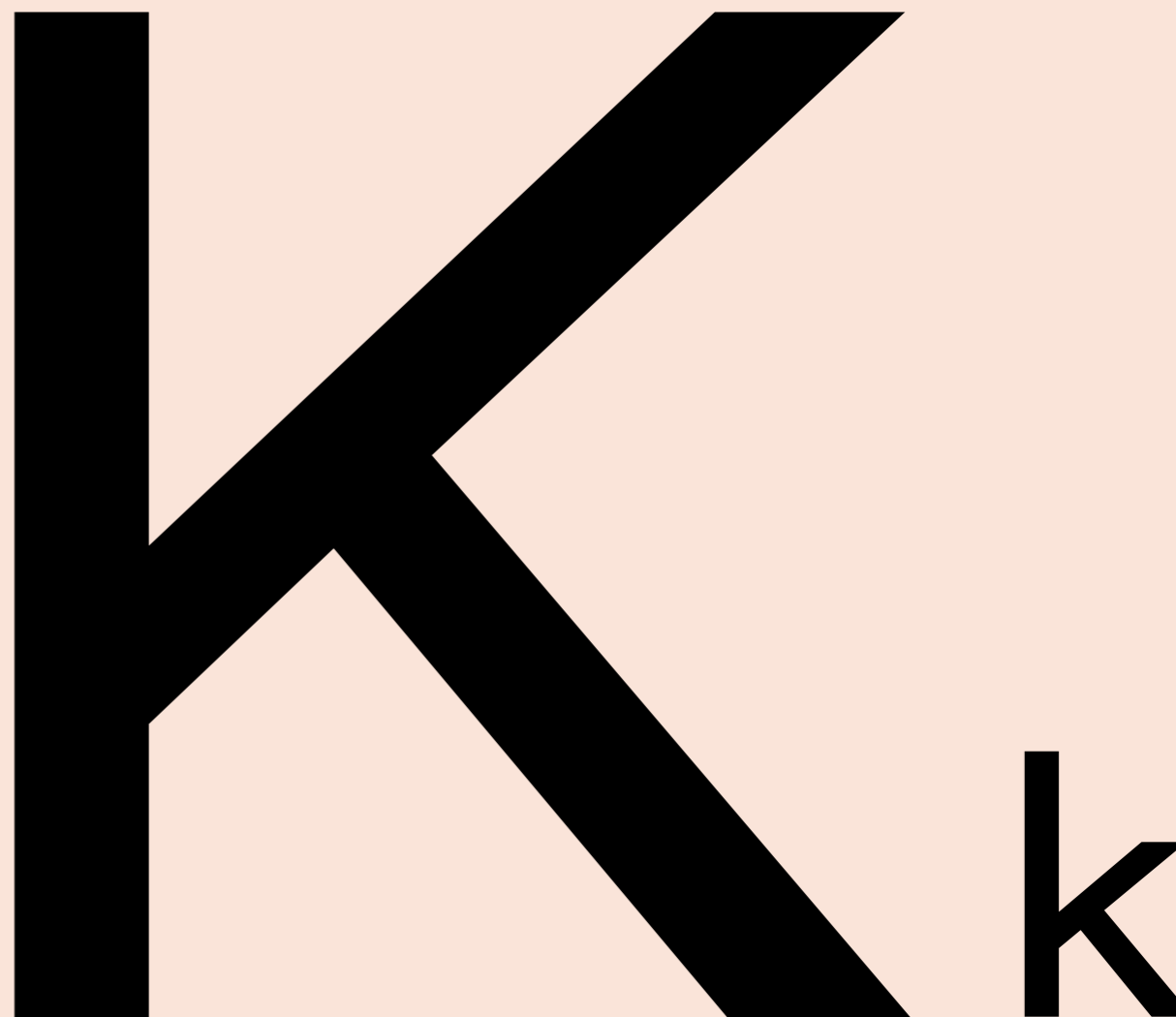

Illustration: stora K – för det utvidgade kulturbegreppet som kan inrymma mat, sociala medier och populärkultur mm, och lilla k – för ett smalare kulturbegrepp som scenkonst, film, musik och litteratur.

Kultur i Nyhamnen idag

Ur ett fågelperspektiv framstår Nyhamnen som ett område där man typiskt bör finna många kulturella aktiviteter och upplevelser i dagens storstad: Det post-industriella hamnområdet i en transformationsfas. Här finns många lediga lokaler i en autentisk och stämningsfull hamnmiljö med få grannar, få näringsverksamheter och inga bostäder. Solida byggnader med ljudisolerande betong, liten bevarandehänsyn som begränsar användningen och stora utrymmen. Det är lätt att föreställa sig att många konstnärer kan hitta en kreativ arbetsplats i detta område.

Samtidigt tänker man på hur stora kulturhus som Operan i Oslo, Hamburgs Elbphilharmonie eller The Eye i Amsterdam har dykt upp som första investeringar och drivkrafter i hamntransformationer.

Nyhamnen framstår som ett område med stor potential för en kulturdriven stadsutveckling som samspelar med de historiska värdena i den fysiska miljön. Vår kartläggning visar att det finns en viss kultur i Nyhamnen idag, såsom konst- och placemaking-projektet Dreaming Nyhamnen vid Färjeterminalen och musikfestivalen Big Slap. Trots sin potential finns det dock få konstnärer och begränsat kulturliv i Nyhamnen.

I ett område med så starka kommersiella intressen och hög exploateringsgrad kommer kulturlivet att behöva kämpa för att få plats. Detta kan ske genom att inkludera kulturen i den strategiska planeringen och regleringen av området. Men det kan också ske genom en ökad medvetenhet hos kommersiella fastighetsutvecklare om kulturens värde och potential: ett levande kulturliv och intressant nattliv kommer att vara avgörande för att Nyhamnen som helhet ska få en identitet som en attraktiv stadsdel.

Nyhamnen som utvecklingsområde

Planeringskontexten för denna Kulturlivsanalys är att det finns en antagen fördjupad översiktsplan (FÖP) från 2019 och en Hållbarhetsstrategi påskrivna av direktörerna från stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och fastighets- och gatukontoret 2023.

Det pågår ett omtag runt strukturplanen och dess inriktning, men det är inte färdigt och vi har därför inte kunnat ta del av det i arbetet med denna rapport. Det som inte kommer ändras, oberoende plangrepp och strategi, är det faktum att utvecklingen av Nyhamnen kommer att ske med en hög exploateringsnivå och med höga markpriser. Anledningen till detta kan delvis kopplas till det centrala och både vatten- och stationsnära läget. Stora förväntade kostnader för att omvandla hamnens industrimark till byggbar mark för bostäder, arbetsplatser, skolor med mera, samt att anlägga gator, parker, kajer och torg för den nya stadsdelen spelar också in. Dyra hyror och bostadsrättspriser är att förvänta och det kommer att finnas en vilja att få ut så mycket som möjligt från varje dyrbar kvadratmeter mark i området. Detta sammanlagt innebär att kulturlivets aktörer med stor sannolikhet kan få det svårt att hitta lokaler som möter både deras yt- och funktionsbehov samt deras ekonomiska verklighet i framtidens Nyhamnen.

I övriga staden återfinns ofta kulturell aktivitet, både produktion och publik verksamhet, i äldre industriebyggnader av olika slag. Den äldre bebyggelsen har ofta en skala och en robusthet som gör att den kan anpassas och ge plats till verksamheten. Byggkostnaderna är sedan länge avskrivna och de ligger ofta på platser som inte uppfattas som intressanta för nya bostäder eller liknade. Även i Nyhamnen finns dessa typer av lokaler i nuläget, de var för inte så länge sen fulla av olika kulturaktörer, men stadsutvecklingen och det ökade värdet på marken gör att dessa byggnader blir väldigt dyra att bevara enligt en traditionell fastighetskalkyl. Ett nybyggt högt bostadshus ger mycket större ekonomisk utväxling än att renovera en låg industribyggnad för kulturändamål.

Som i alla stadsutvecklingsprojekt måste olika värden balanseras mot varandra. För att alla de nya bostäderna och arbetsplatserna i Nyhamnen ska bli attraktiva och locka nya invånare till stadsdelen så behöver de ligga i ett tilltalande sammanhang. Det handlar både om praktiska frågor som skolor, service och infrastruktur och om upplevelsemässiga frågor som parker, kajer och ett levande stads- och kulturliv.

Foto med vy utmed Jörgen Kocksgatan i Nyhamnen

“För att Nyhamnen ska vara positivt för hela Malmö måste stadsdelen vara intressant att röra sig igenom och besöka”

För att Nyhamnen ska vara positivt för hela Malmö måste stadsdelen vara intressant att röra sig igenom och besöka samt även bidra till en hållbar utveckling av staden i stort. Både FÖP och Hållbarhetsstrategin innehåller målformuleringar för att beskriva dessa gemensamma värden för stadsdelen. FÖP målen och Hållbarhetsstrategins målområden och värdekompass är ambitiösa och breda, dock finns inte kultur eller kulturliv nämnt i någon av dessa formuleringar. I Hållbarhetsstrategin finns inte kultur med över huvud taget. I FÖP, som är ett mer omfattande dokument, nämns kulturen som en del av evenemang- och besöksmålspunkter samt att plats ska ges för kultur- och fritidsaktiviteter i den nya stadsdelen. Beroende på hur brett kulturbegreppet definieras så kan kultur dock spela en viktig roll att uppnå flera av de formulerade målen – till exempel “attraktiva och inkluderande livsmiljöer” och “En egen identitet skapad av många” - det är dock viktigt att poängtera att det inte finns några formuleringar i de aktuella dokumenten som lyfter fram denna potential.

Politisk kontext och media

När denna kulturlivsanalys skrivs pågår ett skifte i Malmö kring kulturens plats i staden. Frågan har alltid skapat debatt, men över tid har starka ekonomiska krafter oftast trumfat befintliga kulturaktörers möjlighet att verka på en plats. Kulturaktörer beskrivs ofta som ekonomiskt olönsamma (vilket inte är en helt korrekt bild) och omständliga att ha att göra med. Ett stort kunskapsglapp finns även mellan intressenter.

När skiftet startade är svårt att säga och flera faktorer har samspelat men Sofielunds stadsdelsatlas (2019) och den följande kulturljudzonen visade att det var möjligt för kommunen att agera annorlunda för att bevara befintliga värden i staden. Ett enormt massmedialt genomslag bidrog till ett ökat intresse från politiken för frågorna. Samtidigt började det storma kring många av stadens kulturproduktionsplatser. Sämjan på Sofielund, KKV på Seved och flertalet av ateljéerna på Sorgenfri såg sin plats hotade av utvecklingsprocesser. Hösten 2020 hölls ett samtal initierat av kulturaktörerna på Sämjan och CSAM

där flera direktörer från staden deltog där frågan ställdes rakt ut: vart ska kulturen ta vägen i Malmö?

Ateljéupproret (2022) blev en samlande kraft och gav en mer konkret bild av problembilden. Fler samtal, ofta initierade av konst- och kulturaktörer har genomförts vilket skapat en kollektiv erfarenhet kring frågan men även bredare förståelse över att man inte är ensam i denna utveckling. Även musik- och nattlivet har i en allt större utsträckning börjat organisera sig och utredningen om nattlivet är ett bevis på att arbete sker. Media har även varit bidragande till att frågan fått en allt större fokus.

Staden har anställt två kulturlotsar och genomförde en ateljéutredning. Ett ökat samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och kulturförvaltningen och allt djupare förståelse för problematiken har senaste två åren bidragit till skiftet. Fler och fler planer kring rivning och ombyggnad av lokaler som huserat kulturproduktion har pausats och stoppats. Samtidigt har politiken i allt högre grad efterlyst modeller kring samfinansiering. Man ser att staden inte ensam kommer kunna stå för den notan de förlorade förväntade intäkter som fastighetsägare och exploatörer kommer få när mer bevaras och mindre nytt byggs. Hur dessa modeller, och andra verktyg för att behålla kulturen i staden, skulle kunna se ut utreds nu på fastighets- och gatukontoret.

SLUTSATSER KONTEXT OCH TEORETISKT RAMVERK

- **Kultur kan betyda många olika saker i stadsutveckling: allt från konstnärateljéer till stora museer till matkultur och stadsliv. I denna analys används ett brett och flexibelt kulturbegrepp och försöker se kultur i samband med andra faktorer och branscher.**
- **Utvecklingen av Nyhamnen kommer att innebära hög exploateringsgrad och höga fastighetspriser, och båda delar kan anses som ett hot mot kulturlivets möjligheter i området.**
- **De senaste åren har man sett en tilltagande debatt i media om kulturens plats i Malmö stad som beskriver hur kommersiella krafter driver konst och kulturliv ut ur stadskärnan.**

KARTLÄGGNING AV KULTURLIVET I OCH RUNT NYHAMNEN

Få aktörer

En kartläggning av kulturaktörer i det stora utvecklingsområdet Nyhamnen visar att väldigt få kulturaktörer använder byggnadsbeståndet för aktiviteter och kreativt arbete idag. Detta trots att området framstår som ett typiskt transformationsområde där man vanligtvis hittar många kulturarbetare och konstnärer - gamla, gedigna industribyggnader i autentiska omgivningar, och i övrigt knappt någon kommersiell verksamhet, och inga bostäder.

Hamnen i sig själv

Även utan mänsklig aktivitet kan Nyhamnen förstås som ett kulturellt rum. Det handlar om den historiska hamnmiljön och alla fysiska spår efter vad området en gång var. Nästan alla kulturaktörer vi har intervjuat och texter vi har läst om Nyhamnen pekar på den unika och autentiska atmosfären som en kvalitet i sig själv.

Hamnestetik associeras inom kulturen ofta med ett "rått och otyglat *frontier*-område", förknippat med allt från kriminalserier till white box-konsthallar till illegala techno-party. Hamnen tolkas som en plats utanför den etablerade samhällsordningen. Även när de utvecklas med nya bostadsområden är det vanligt att man vill bevara många av hamnens strukturer, såsom kranarna. Detta är kultur i form av kulturarv - ett historiskt djup som förstärker platsens identitet och berättelse.

Användning av hamnen idag

Längst ut i Nyhamnen ligger den gamla Hamnparken, ett rekreations- och promenadområde med lång historia. Hamnparken är ett exempel på en maritim fritidskultur, där havet görs tillgängligt för stadens invånare i form av promenader och anlagda grönområden, samt möjligheter för kulturella inslag. Hamnparken kan ses som en föregångare till de parker och grönområden som Malmö stad planerar för framtidens Nyhamnen.

I närheten hittar man den populära serveringsplatsen Saltimporten. Här kan man uppleva både matkultur och svensk fika-kultur, i en lokal som vidareför de historiska värdena i området.

Saltimporten fungerar som en lunchplats för kontorsarbetarna i samma lokal, men också som en destination för vanliga Malmöbor och besökare.

Tillsammans skapar Hamnparken och Saltimporten en tyngdpunkt för stadsliv och, i bred bemärkelse, kulturliv, längst ut i Nyhamnen. Det är en redan etablerad identitet som det borde vara möjligt att bygga vidare på när man ska överväga de mest lämpliga zonerna för kultur i Nyhamnen i framtiden.

Konstnärerna som försvann

Fram till nyligen har det funnits många konstnärer, kulturaktörer och kulturarrangörer som har använt de gamla byggnaderna i Nyhamnen där de har fått hyra billiga lokaler, men det rapporteras att många har försvunnit. En representant för det kulturliv som har funnits i Nyhamnen tidigare är bildkonstnären Selma Sjöstedt. Hon fick tillgång till lokaler knutna till de stora silorna, som ägs av Lantmännen. Här tog hon initiativ till en ateljé som efter hand utvecklades till ett konstnärskollektiv med 20 personer.

Selma har goda erfarenheter av att arbeta som konstnär i Nyhamnen – det var kort avstånd från Malmö city, men samtidigt en lugn plats med inspirerande omgivningar. Kontrasten mellan konstnärernas arbete och Lantmännens aktiviteter beskriver hon som en fascinerande energi av olika produktioner. Sjöstedt fick inte förnya sitt kontrakt med Lantmännen av säkerhetsrelaterade orsaker och var tvungen att flytta ut.

Detta exempel visar att det finns utmaningar med att ge utrymme för kultur i byggnader som kan klassificeras som farliga och potentiellt hälsoskadliga. Det kan också tolkas som att en aktör som Lantmännen inte ser det som sin uppgift att värna om Malmös kulturliv om de måste prioritera. Men det visar också att kultur kan trivas i Nyhamnen. Selma berättar att hon gärna vill tillbaka till Nyhamnen om de får ett bra erbjudande.

Foto från Nyhamnen med Lantmännens Silos

HAMNPARKEN

SALTIMPORTEN

MYGEL-KLUSTRET

LANTMÄNNENS SILOS

M1

M2

FÄRJETERMINALEN

BIG SLAP

SLAGTHUSET

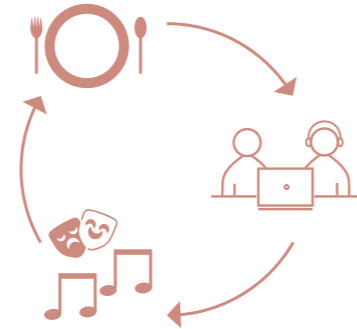

Mygel-klustret

Restaurang Mygel ligger i ett tidigare lokstall i Frihamnen strax öster om Nyhamnen, och erbjuder ett modernt veganskt och vegetariskt kök. Restaurangen kan ses i samband med en internationell trend i storstäder där gourmetrestauranger etablerar sig på gamla industrifastigheter i stadens utkanter. Ett känt exempel är NOMA i Köpenhamn, som etablerade sig på industriområdet Refshaleøen, långt utanför innerstaden. Placeringen tillför restaurangupplevelsen en spännande dimension av att upptäcka ett nytt område, och placeringen i sig underbygger en berättelse om att restaurangen "flyttar gränser". Detta sätter ett område på kartan och får många människor (från andra samhällsskikt än de arbetare som har varit där tidigare) att upptäcka och intressera sig för området.

Restaurang Mygel blir intressant ur ett kulturperspektiv, inte bara som matkultur eller stadskultur, utan för hur den attraherar annan kultur. De stora, luftiga lokalerna med klassiska träbjälkar och konst på väggarna gör att restaurangen lämpar sig för kulturevenemang, som till exempel vinfestivalen *Le fête des vigneronnes*. För många kulturarbetare kommer kombinationen av platsens speciella och autentiska karaktär och att det händer något där, vara en dragningskraft. Peter Sunde, ägaren av byggnaden där Restaurang Mygel håller till kunde berätta att den svenska musikexporten The Cardigans från Malmö höll sina repetitioner på Mygel inför sommarens festivaler.

Mygel-klustret är ett exempel på hur kultur ofta fungerar bra i ett kretslopp med andra branscher och näringar, som mat, tech och kreativa arbetsplatser. Platsen visar också potentialen i att bygga om det historiska byggnadsbeståndet till tidsenliga och attraktiva kulturadresser. En intressant aspekt av Mygel är att byggnaden ägs av en fastighetsägare med visioner och resurser som har kunnat utveckla verksamheten över tid. Just det kan vara en förutsättning för att skapa en "smältdegel" som Mygel-klustret.

"Mygel-klustret är ett exempel på hur kultur ofta fungerar bra i ett kretslopp med andra branscher och näringar, som mat, tech och kreativa arbetsplatser"

Restaurang Mygel. Bildkälla: highfiveskane.se

Event på Mygel. Bildkälla: lafetedesvigneronnes.se

Big Slap Festival

Bakom en anonym dörr i en låg byggnad, längst järnvägsspåren mellan Nyhamnen och mellersta hamnen, hittar vi personen som för många satt Nyhamnen på kartan – Ali Eftekhari. Med en djup förankring och omfattande kunskap om Malmös klubbbliv startade han 2013 det som skulle bli ett av stadens största evenemang. Festivalen Big Slap, som drevs mellan 2013 och 2023, fokuserade främst på elektronisk dansmusik (EDM) och drog stjärnartister som David Guetta, Avicii och Swedish House Mafia till Malmö.

Att starta en festival av denna kaliber är ingen lätt uppgift. Tack vare ett befintligt och relevant nätverk kunde verksamheten skalas upp, från nattklubbsbokningar och konserter till det som skulle bli Big Slap. Festivalen genomfördes i Pildammsparken under de första åren men med utmaningar med buller och det begränsade utrymmet som parken gav såg man behov av att hitta en ny plats i staden för större evenemang. 2022 flyttade därför Big Slap till Nyhamnen som då presenteras som Malmös nya centrala evenemangsområde.

– Det är otroligt kul att Nyhamnen har fått en sådan rivstart som stadens nya arrangemangsplats. Här har Malmöbor och besökare kunnat se världsartister som de annars måste ta sig till andra städer eller länder för att uppleva. Det är stort och öppnar upp för många fantastiska evenemang i framtiden, sa Andreas Schönström (S), kommunalråd, i SVT Nyheter 2022.

Flytten till Nyhamnen blev en succé med 55 000 besökare (2023) och en turistekonomisk omsättning på 137 miljoner kronor. Den nya arrangemangsplatsen i Nyhamnen uppskattades även av besökarna och en undersökning visade att 96 procent av de tillfrågade gav platsen ett mycket eller ganska positivt intryck. Merparten ansåg att det var lätt att hitta och ta sig till Nyhamnen, och flera uppskattade det korta avståndet till Malmö C.

Big Slap, och resan som gruppen bakom festivalen gjort är intressant från flera olika perspektiv. Det ena handlar om drivet som vilja att skapa som finns i staden.

“De låga trösklarna möjliggör att kreativa entreprenörer i staden fick möjlighet att testa och ur detta och hårt arbete växte så småningom Big Slap fram”

Festivalen av denna kaliber ägs och drivs ofta av större managementbolag som har ett koncept som man placerar i en stad.

Ursprunget till Big Slap finns i den nöjeskultur som fanns i Malmö under 00-talet. Ett klubbbliv som drog tusentals personer per helg/helgdag till centrala Malmö. En kritisk massa som denna möjliggjorde för ett levande klubbbliv även utanför centrum (framför allt runt Bergsgatan/Folkets Park) samt en parallell svartklubbsscen (Norra Grängesbergsgatan och hamnen) i staden. En tydlig efterfråga på nöje fanns samtidigt som tillgången till lokaler var stor. I detta växer möjligheten att diversifiera nattlivet, att bedda klubbbutbudet, att starta och testa att både arrangera och spela. De låga trösklarna möjliggör att kreativa entreprenörer i staden fick möjlighet att testa och ur detta och hårt arbete växte så småningom Big Slap fram.

På senare tid har beteendemönstret kopplat till nattlivet skiftat. Pandemin, nya sätt att umgås och konsumera har resulterat i att besöksantalet har minskat till en bråkdel. Det är inte bara handeln som känner av utvecklingen utan det erfars också tydligt i nattlivet. En intressant aspekt av Big Slap är hur festivalen vuxit över tid och hur publiken med dem. Detta trots att festivalen verkat på en plats som publiken inte har en relation till. Det krävs aktörer som har den trovärdigheten för att kunna göra platsen attraktiv. När det dessutom är aktörer som är från Malmö, som kan staden och involverar stadens egna resurser skapas ännu fler värden än de som man kan beräkna.

DJ Neyney på Big Slap 2022 i Malmö, bildkälla Wikimedia Commons

Foto från Slagthuset, Nyhamnen. Bildkälla: slagthuset.se

Slagthuset

Slagthuset i Malmö är en av stadens mest ikoniska evenemangsplatser, med en rik historia och mångsidig användning. Ursprungligen byggdes Slagthuset som ett slakthus i slutet av 1800-talet och var i drift som sådant fram till 1969. Byggnaden har sedan dess renoverats och omvandlats till en modern evenemangsplats. Men förklaringen till platsens användning som nöjesplats börjar på en annan adress i hamnen, nämligen Tobaksfabriken. I avsaknad av platser att genomföra större evenemang började Sara-Claes Schmidt och hans parter Anita i slutet av 80-talet hyra in sig i Tobaksfabrikens matsal för att genomföra julshower. En uppdämd efterfråga på nöjen i en krisande tid för Malmö och med fokus på företag öppnade upp för entreprenörerna att erbjuda något som helt saknades, julshower. I tusentals varje helg vallfärdade malmöborna till en adress i hamnen långt bort från innerstaden. Show som koncept var det som lockade och att allt var samlat på en plats var av central betydelse. Efter bara ett par år såg man möjligheten att kunna permanenta nöjesutbudet och partnerskapet fick möjlighet att hyra in sig på Slagthuset, närmre centralstationen men fortfarande en stor mental barriär. Långa var taxiköerna som slingrade sig utanför Slagthuset fredagar och lördagar varje vecka.

Slagthuset kan husera flera olika typer av evenemang, inklusive konserter, teaterföreställningar, konferenser, företagsevenemang och tidigare nattklubbar. I synnerhet möjligheten att erbjuda klubb blev central för att kunna etablera platsen under 90-talet. Dess industriella arv syns fortfarande i arkitekturen, med stora öppna ytor, högt i tak och robusta konstruktionselement som ger en unik atmosfär till evenemangen som hålls där. Men den toleranta miljön både i byggnaden och utomhus möjliggör att beroende på den som driftat platsen kunnat anpassas för olika typer av arrangemang, från små möten till stora publika evenemang.

Ett tydligt skifte har skett i vad platsen nu erbjuder, i det som kännetecknades av att erbjuda nöje och klubb finns nu en större viktning mot möten och företagsevent.

Konserterscenen existerar men det är på grund av programmen som finansieringen går runt. Nu vallfärdar människor till Slagthuset för spel och mediekonferenser snarare än musik och nöje.

“Ett tydligt skifte har skett i vad platsen nu erbjuder, i det som kännetecknades av att erbjuda nöje och klubb finns nu en större viktning mot möten och företagsevent”

Det är intressant då Slagthuset läge och Nyhamnens kommande utveckling gör att platsen är en entré till den kommande stadsdelen. Byggnaderna, och dess nuvarande användning vänder sig dock inåt och istället för att passera så går man runt. Istället för att bjuda in exkluderas man lätt. Tydligt blir det när man tänker på de tusentals personer som passerade huset exempelvis i samband med Big Slap. Potential finns att länka samman denna plats med andra initiativ i grannskapet, de nya arbetsplatserna, den nya amfiteatern som inte har rättigheter eller en etablerad mataktör. Här finns all infrastruktur.

“Den nya aktiveringen av färjeterminalen är intressant ur ett kulturlivssammanhang då den ägs av Malmö stad”

Färjeterminalen

I samband med “Malmö in the Making” genomförde ArkDes (Arkitektur och designcentrum) och Malmö stad, med stöd av Malmö Förskönings- och Planteringsförening, utlysningen “Power of Places”. Denna utlysning var ett samarbete med målet att fokusera på stadsdelarna Rosengård och Nyhamnen, två områden med olika förutsättningar och behov.

Av totalt 89 ansökningar valdes två team ut för att arbeta med projektet. Teamen fick i uppdrag att inventera platserna, utforska nya arbetssätt och utveckla fullskaliga prototyper som skulle kunna bli en utgångspunkt för omsorgsfull utveckling och förvaltning av de två områdena. Ett av de utvalda teamen var Team Layered, ett internationellt och multidisciplinärt team bestående av konsthistorikern Ana Sokoloff, performancekonstnären María José Arjona, och arkitekterna Sumayya Vally och Daniel Feldman. Team Layered arbetade specifikt med stadsdelen Nyhamnen.

De första veckorna i Malmö spenderade Daniel Feldman och Ana Sokoloff med att vandra runt i Nyhamnen. De utforskade området grundligt och satte sig ner på olika platser för att verkligen förstå dess karaktär. Så småningom hittade de sitt favoritställe i det postindustriella hamnområdet, Färjeterminalen.

– Vi har älskat det här uppdraget och är smått besatta av Malmö nu, säger Daniel Feldman entusiastiskt.

Från den stora rampen som en gång ledde till Euroway-färjan har man en panoramavy över området: tågampen, som teamet Layered tror kan bli en perfekt teaterscen; boden där småbåtar tvättades, som kan bli ett minibibliotek med utekök; och en hög lastbilsramp, som kan bli en utmärkt plats för fågelskådning. Den stora rampen, tidigare använd för att ta folk av och på färjan i Nyhamnen, kan bevaras precis som den är. Daniel Feldman och Ana Sokoloff är fascinerade av hur ogräs och mossa har lyckats växa på rampen. Kanske krävs det ögon från andra sidan jordklotet för att verkligen uppskatta vad Nyhamnen har att erbjuda.

– Jag tror att ett team från Malmö hade kunnat göra det här uppdraget lika bra som vi. Men för mig, som är från Bogotá, är Nyhamnen en väldigt ren och välbevarad plats. I min hemstad hade området varit länsat på allt stål, metall och annat av värde, säger Daniel Feldman.

Denna utifrånblick har varit till nytta i deras process. De har också upptäckt områdets dolda naturvärden. Arkitekten och konsthistorikern är lyriska över det ogräs som växer i sprickorna i asfalten och de örter som frodas på de gamla järnvägsspåren. När de pratar om liv menar de både människor, djur och natur.

– Du hittar mycket natur här ute. Flera ogräsarter och bär är ätbara, säger Daniel Feldman.

– Eftersom vi har varit här till och från i ett år har vi sett hur årstiderna förändrar platsens djur- och växtliv. I höstas såg vi flyttfåglarna, på våren såg vi kaninerna och nu kommer blommorna, säger Ana Sokoloff.

Daniel Feldman är arkitekt och träffade konsthistorikern Ana Sokoloff via ett liknande hamnprojekt i hans hemstad Bogotá. När de ansökte om uppdraget i Malmö tog de namnet Layered och utökade gruppen med performancekonstnären María José Arjona och arkitekten Sumayya Vally.

Deras förhoppning är att staden nu ska ta vidare och implementera i alla fall delar av de förslag som de presenterat. Vid invigningen någon månad efter vår intervju lyser ett konstverk på marken, en storslagen målning i lila och lysande Kleinblått vars mönster anspelar på Malmös många olika nationaliteter. Här ska det också tillkomma bänkar, så det blir en uppehållsyta där man till exempel kan äta. Det kommer erbjudas skugga i form av en pergola som också är ett konstverk – tillverkad av återbrukat strängsel och rep med hjälp av föreningen MalmöVÄV.

Vissa av idéerna finns redan som prototyper och järnvägsrampen har nu med hjälp av blå betongelement

Foto på Daniel Feldman och Ana Sokoloff vid färjeterminalen, Nyhamnen.

byggts om till en originell amfiteater. Allt gjort med befintliga material och strukturer på platsen, vilket också var en praktisk begränsning då ekonomin i projektet inte räckte till några inköp.

Projektet Power of places och den nya aktiveringen av färjeterminalen är intressant ur ett kulturlivssammanhang då den ägs av Malmö stad. En tidigare kartläggning visar att färjeterminalen länge hyrdes av Medborgarskolan som fyllde platsen med aktiviteter och bidrog till att människor från många av Malmös olika områden tog sig till Nyhamnen. Redan i tidigt planeringsskede drogs en ny väg där färjeterminalen ligger och medborgarskolan såg det inte som en möjlighet att bli kvar på platsen.

Malmös stad har nu dragit om vägen och Färjeterminalen kommer att stå kvar. Stadens satsning för att aktivera platsen är bra, men man slår av att hur nära det var att denna befintliga byggnad med sina uppenbara kvaliteter för att husera publika funktioner försvann i planeringen. Nu får huset vara kvar och frågan är om man på Färjeterminalen kan skapa något som håller över tid?

Kan den ge plats till aktörer som är förankrade i platsen och som kan öppna upp den, både under dygnets olika timmar och för en bred Malmöpublik.

Julia Svensson, kulturchef på Sydsvenskan beskriver riskerna med denna slags mellan användning efter invigningen av Färjeterminalen:

“Place-making kallas det här sättet att genom tillfällig arkitektur och kultur locka människor till platsen och ta den i bruk. Mjukt och mysigt – innan verkligheten träder in och de stora grabbarna kommer med sina bulldozrar och betongelement. Att detta grepp inte känns så nytt, att det gjorts förut, är ju för att en hamn är ett perfekt ställe. Den lagom ruffa hamnestetiken ger en upplevelse av äventyr och vattnet gör det hela folkligt, särskilt om man ställer dit en grill eller en food truck. Eller en skejtramp – om planerna på att ställa hit Koo Jeong A:s ramp när utställningen på Malmö konsthall är över går i lås.”

Saltimporten-klustret

När Saltimporten etablerades runt 2011 fanns det en mängd kreativa aktörer i huset – galleri, reklambyrå, industridesigners, fotografer med mera. Det ordnades många events, konserter och utställningar de första åren som lockade besökare ut till denna tidigare okända del av hamnen.

Sammanställningen var en medveten strategi ledd av arkitekten Jonas Lindwall som ritade om byggnaden på uppdrag av fastighetsbolaget Limhamnshus. Även etablerandet av Saltimporten Canteen, som startade som en liten pop-up restaurang i dåvarande galleri Loyals lokaler, var en del av denna strategi. Stegvis växte restaurangen och är idag en renodlad lunchrestaurang i egen lokal och är idag, bland annat på grund av hyreshöjningar, den enda av de första hyresgästerna som är kvar. En framgångsfaktor för att restaurangen kunde etablera sig i detta mer perifera läge var att de kunde starta i liten skala, i ett sammanhang med andra aktörer som drog besökare och att de kunde växa stegvis.

Restaurangens verksamhet fungerar även med de nya traditionella kontorsverksamheterna som har flyttat in, även om utbytet ser annorlunda ut. De har även fått bekräftat att anledningen till att många av de nya hyresgästerna hittat till Saltimporten och velat flytta sin verksamhet dit är att de först var lunchgäster i restaurangen. Det de saknar från när det fanns fler utåtriktade aktörer i huset är att få hjälp att locka ut besökare till platsen. Gärna kompletterande verksamheter som butiker men även andra restauranger vore välkommet. Att Mygel har etablerat sig relativt nära ser de som en stor fördel, fler kvalitativa lunchrestauranger skapar mervärden och etablerar denna del av staden som en självklar plats för lunchbesökaren.

“En framgångsfaktor för att restaurangen kunde etablera sig i detta mer perifera läge var att de kunde starta i liten skala, i ett sammanhang med andra aktörer som drog besökare och att de kunde växa stegvis”

Foto över utsidan på Saltimporten, Nyhamnen.

Foto över M1, en kommande kulturadress i Malmö.

M1 och M2 – framtida mötesplatser

I dokumentet Översiktsplan för Nyhamnen (2019) är de två industrilokalerna M1 och M2 i Nyhamnens mitt utpekade som byggnader som ska “bevaras och användas för olika typer av allmänna och utåtriktade verksamheter, exempelvis inom kulturområdet.” (s. 16). Eftersom dessa byggnader redan i ett tidigt skede av Nyhamnens utveckling är definierade som områden för kultur, bör de räknas med i kartläggningen av kulturlivet i området. Även om de ännu inte har tagits i bruk för kulturella aktiviteter, har de en status som kommande kulturadresser i Malmö stad.

“Kultur- och fritidsaktiviteter” är en av 20 tematiska planeringsriktlinjer som beskrivs i översiktsplanen. Om M1 och M2 står det:

“Befintliga byggnader ska, där så är möjligt, tillfälligt såväl som permanent, kunna användas som fritidsgårdar, av föreningsliv eller för institutionella kulturfunktioner. Magasin M2 används för närvarande av kulturförvaltningen och byggnaden kommer att integreras i Nyhamnens stora park. Den kan då kompletteras med en mer utåtriktad verksamhet. Även Magasin M1 har potential att utvecklas till en kulturell mötesplats.”

I denna ambition kan man läsa in en adress för lågtröskel- och småskalig kulturverksamhet för den breda befolkningen. Detta ska ingå i en del av Nyhamnen som beskrivs som ett grönt område med parker, grundskolor, förskolor, kaféer, lektytor och andra funktioner. Man kan föreställa sig M1 och M2 i framtiden som platser för kommunala kulturaktiviteter riktade mot lokalsamhället och personer i alla åldrar.

“Även om de ännu inte har tagits i bruk för kulturella aktiviteter, har de en status som kommande kulturadresser i Malmö stad”

Det hemliga nattlivet

I samtal med kulturaktörer i Malmö finns en återkommande kulturaspekt som saknas i de formella beskrivningarna av Nyhamnen. I dessa beskrivningar lyfts evenemang som Big Slap och platser som Slagthuset fram men de är den underjordiska ravescenen som är återkommande i våra samtal om platsens identitet. Att beskriva denna scen är svårt då dess existens bygger just på att inte finnas inom ramen för formella system. Men ett flertal platser, både inomhus och utomhus har identifierats där återkommande events genomförs.

Eventen lockar hundratals, framför allt ungdomar till Nyhamnen och kännetecknas av en tillfällighet och sociala medier är kommunikationskanalen. Den är pop-up och lågskalig, ekonomisk tillgänglig kultur styrdokumentet pratar om finns alltså redan. Platsen Nyhamnen upplevs som lockande för dessa aktörer då avskildheten och möjligheten att låta gör att de kan agera ostört. Flertalet aktörer finns etablerade på platsen och man flyttar mellan inom och utomhus beroende på säsong. Artister med stora internationella framgångar som varit eller är Malmöbaserade spelar ofta på klubbarna som även är grogrund för en ny generation DJ:s. Eventen innehåller inte bara musik utan etablerade samarbeten finns med stadens konstliv.

Men även denna scen håller på att förändras. Vissa av lokalerna som tidigare huserat inomhusklubbarna möjliggör inte längre för dessa evenemang med resultat att scenen flyttat vidare. Om detta är något som kommer påverka även utomhuseventen återstår att se - den säsongen står framför oss.

“Platsen Nyhamnen upplevs som lockande för dessa aktörer då avskildheten och möjligheten att låta gör att de kan agera ostört”

Foto över plats i Nyhamnen som har använts för utomhusfester.

ANALYS – POTENTIAL & UTMANINGAR FÖR KULTURLIVET I NYHAMNEN

Potential för ett hållbart kulturliv

Befintligt kulturliv och planeringsförutsättningar pekar på att en bred definition av kulturbegreppet är vägen framåt.

Analysen har funnit att en stor del av det kulturliv som finns i Nyhamnen idag är av karaktären *Kultur med stort K*. Med tanke på det centrala läget, det höga exploateringsstrycket och markpriserna är det troligt att det även kommer att gälla framöver. Det handlar till exempel om badkultur, matkultur och nöje. Denna inriktning speglas både i den fördjupade översiktsplanens mål och i Hållbarhetsstrategin, och det återkom tydligt i samtalen med fastighetsägare. Samtidigt finns det en potential i den befintliga bebyggelsens karaktär, i den långa utbyggnadstiden och i Malmö stads kulturstrategiska ambitioner att även ge plats till *Kultur med litet K* i Nyhamnen. Denna typ av miljöer börjar bli en bristvara i staden, de går inte att återskapa när de är borta och att inte värna dem går emot ambitionerna om en både ekologiskt och socialt hållbar utveckling. En bred kulturdefinition som omfattar bägge aspekterna bör därför vara vägen framåt och ett extra gemensamt fokus på hur just bredden, både stora och lilla K, får plats en viktig fråga för Malmö stad att driva i utvecklingen.

Det industriella arvet och den långa utbyggnadstid skapar värden för både kulturens aktörer och stadslivet.

Nyhamnen är en så kallad *liminal* plats – en plats som befinner sig i ett läge mellan det som har varit och det som ska komma. Detta tillstånd av förändring och övergång, kombinerat med Nyhamnens läge och befintliga bebyggelse, gör stadsdelen till en idealisk miljö för kultur. Kulturmiljöanalysen för Nyhamnen och våra intervjuer med kulturaktörerna samt erfarenheter från andra hamnutvecklingsprojekt visar att denna typ av miljöer har stor potential att både ge plats till och inspirera kulturella praktiker. I Nyhamnen finns en möjlighet att skapa en unik miljö som inte bara gynnar kulturvärlden utan också bidra till att skapa en mer dynamisk och kreativ stadsmiljö som kan locka både besökare och nya invånare. Kulturmiljöanalysens olika delområden och områdespotential för utveckling av Nyhamnen skulle kunna fungera som en konkret och platsspecifik

utgångspunkt för både samtal och gemensamma mål och strategier för hur dessa kvaliteter kan bevaras och utvecklas både på kort och lång sikt i stadsutvecklingen.

Läget i staden öppnar upp för att inkludera en bredare grupp av aktörer som en del av de kreativa näringarna

Analysen visar att kulturen, på grund av brist på ekonomiskt och praktiskt tillgängliga lokaler, alltmer förskjuts till periferin eller helt försvinner från stadens gemensamma platser och liv. Många kulturella verksamheter är beroende av en publik och därför av ett hyfsat centralt läge, och centrala platser och stråk är beroende av kulturella aktörer för att bli levande och attraktiva. Ett rikt kulturliv behöver också platser för produktion – föreningslokaler, ateljéer och övningsrum – för att ha någon kultur att visa upp.

Det är väl belagt att ett intressant och levande kulturliv är en förutsättning för att locka både företag och talanger, inte minst inom de eftertraktade kreativa näringarna, till en stad. Många andra städer, så som Stockholm och Berlin, har på senare år fått problem just eftersom de, på grund av brist på lämpliga lokaler och sammanhang, har förlorat en stor del av sitt kulturliv och de lägger nu stora resurser på att försöka locka tillbaka kulturaktörerna.

Analysen visar att det finns en risk att Malmö redan är på väg åt samma håll och utbyggnaden av Nyhamnen borde ses som en chans att vända denna utveckling. Det finns en potential i närheten till befintliga nätverk och aktörer inom de kreativa näringarna på Universitetsholmen och i Varvsstaden.

I utvecklingen av Nyhamnen borde även kulturlivets aktörer ses som en del av detta kreativa ekosystem i staden. En viktig pusselbit i detta är hur Malmö stad värderar och pratar om den kulturella sektorn och dess betydelse för staden som helhet. Det måste vara tydligt för alla aktörer i stadsutvecklingen att kulturen inte är *”nice to have”* utan *”need to have”* i framtidens Nyhamnen.

Utmaningar för ett hållbart kulturliv

För att säkra plats för kultur behövs en breddning från fastighetsekonomi till samhällsekonomi.

För att vara en stad där eftertraktade verksamheter vill etablera sig och stanna så måste det finnas ett intressant sammanhang med en kombination av nya och etablerade samt mer eller mindre kommersiella aktörer för att ge dynamik och utvecklingspotential.

Kulturens olika aktörer och institutioner är en viktig byggsten i detta. Precis som parker, skolor och infrastruktur är dock kulturens ekonomiska värde tydligare i en samhällsekonomisk kalkyl än i en fastighetsekonomisk. I arbetet med analysen har kulturaktörers låga betalningsförmåga återkommande lyfts som en utmaning för att långsiktigt etablera ett kulturliv i Nyhamnen. De förväntas inte ha råd att betala de hyror som kommer att behövas för att fastighetsägarnas och kommunens kalkyler ska gå ihop.

Detta är till att börja med en sanning med modifikation, även inom kultursektorn finns det olika betalningsförmåga. Det är dock så att kulturproduktion och kulturkonsumtion ofta ställer andra krav på en lokal än vad ett kontor, en butik eller bostad gör. Är fastighetskalkylen baserat på kontor, så blir en kulturlokal per definition dyrare och kan det inte kompenseras med högre hyra, så belastar det fastighetsägarens lönsamhet. Detta gäller både vid renovering av en befintlig byggnad och vid nyproduktion. Om målet är att det ska finnas kulturliv i Nyhamnen, så bör ett arbete göras för att hitta sätt att bredda både de kommunala och privata kalkylerna för att få med även kulturen som ett värde och en nödvändig del av utvecklingen.

Inspiration till detta arbete kan hittas i de olika ekonomiska modeller som Europeiska centralbanken har tagit fram kopplat till värdering av hållbarhetsaspekter i ekonomiska kalkyler. Detta både för att hitta konkreta metoder och för att bygga upp en samsyn om att detta är en del av kalkylen som alla utvecklingsprojekt kommer att behöva ta hänsyn till, vare sig de vill eller ej. Det i år antagna CSRD (Corporate Sustainability Reporting

Directive) innebär dessutom att ett tydligt skifte har skett där de sociala – därmed även de kulturella – värdena sätts ännu mer i fokus i dessa kalkyler. När samsyn finns om att detta är ett gemensamt intresse, så kan mer konkret inspiration om sätt att mäta dessa värden hämtas från till exempel Stockholms stads Kulturkalkyl. Den är framtagen för att uppskatta de sociala, samhälls- och fastighetsekonomiska värden som olika kulturverksamheter skapar på en plats.

Både fastighetsägare och kulturens aktörer behöver förutsägbarhet i stadsplaneringen för att etablera sig.

I arbetet med analysen har det framkommit att det finns ett behov av att bygga tillit mellan kommunen, fastighetsägare och kulturaktörer genom att skapa tydlighet och förutsägbarhet i det kommande planerings- och utvecklingsarbetet. Kommunen vill uppnå samverkan och gemensamt ansvar och då måste den, med sitt planeringsmonopol och uppdrag att hålla ihop en helhetsbild för stadsdelen, ta ansvar för att skapa en gemensam inriktning med tydliga och långsiktiga ramar som fastighetsägare och kulturaktörer vågar satsa sina resurser och sitt engagemang inom.

I nuläget kan fastighetsägarna skjuta ifrån sig ansvaret med hänvisning att de inte kan uttala sig om på vilket sätt, i vilken omfattning och när de kan bidra till att etablera platser för kulturliv eftersom de inte vet vare sig omfattning eller tidplan för sina exploateringsprojekt.

Kulturlivsaktörerna blir på samma sätt avvaktande då de inte ser att det varken finns ett intressant sammanhang eller tillgängliga lokaler för dem att etablera sig i ens på kort sikt.

Ett exempel på hur en tydlig målbild som ger inriktning till ett sammanhållet strategiskt arbete med kultur kan åstadkommas även i en utveckling med höga kommersiella förväntningar är Wembley Park i London. Se del 3 för mer information.

3 SLUTSATS DEL I - PERSPEKTIV OCH KARTLÄGGNING

Kultur i Nyhamnen

- Det finns väldigt få kulturaktörer i Nyhamnen idag.
- Med ett utvidgat kulturbegrepp kan man säga att Nyhamnen erbjuder kulturella upplevelser, men det finns i praktiken inget konst- och kulturliv.
- Befintligt kulturliv och planeringsförutsättningar pekar också på att en bred definition av kulturbegreppet är vägen framåt.
- Både fastighetsägare och kulturens aktörer behöver förutsägbarhet i stadsplaneringen för att etablera sig.
- Den fortsatta analysen lägger därför tonvikten på vad som krävs för att kultur ska få en större plats i Nyhamnen i framtiden.

DEL II

KUNSKAPS- INSAMLING

Foto från workshop med fastighetsaktörer

INTERVJUER OCH WORKSHOP

För att undersöka kulturlivets närvaro och potential i Nyhamnen har vi genomfört intervjuer och workshops med kommunala tjänstepersoner, kulturaktörer i Nyhamnen förr och nu, samt relevanta fastighetsägare.

Vi har även undersökt Nyhamnen genom observation/fältarbete, dokumentstudier och dialogmöten med COBE, som parallellt har tagit fram kulturmiljöanalysen. Under hela undersökningen har vi haft dialog med Malmö Stad.

Tillsammans har detta undersökningsmaterial lett oss till de slutsatser som sammanfattas i del 3.

Daniel Feldman, team Layered, verksam vid Färjeterminalen

INTERVJUER MED KULTURAKTÖRER

I maj 2024 genomförde vi fyra djupintervjuer med kulturaktörer som hade en koppling till Nyhamnen, det vill säga att de har eller har haft kulturaktiviteter i Nyhamnen eller i närområdet. Dessa var:

Ali Eftekhari, festivalarrangör och musikkbranschaktör, Big Slap
Selma Sjöstedt, bildkonstnär
Ana Sokoloff och Daniel Feldman, team Layered
SaraClaes Schmidt, nattlivsveteran och kulturarrangör, Slagthuset

Under arbetet har vi också genomfört mer informella bakgrundssamtal med följande aktörer:

Peter Sunde, entreprenör, Mygel
Petra Huisman, Inkonst
Sebastian Persson, Saltimporten
Totte Lundgren, KB & Slagthuset
Arrangörer rave
Andrea Correa, Plan B
Alex Esser, Backyard Sessions

Vi frågade kulturaktörerna om deras förhållande till Nyhamnen, och Nyhamnen som plats för kultur. Vi bad dem att dela sina erfarenheter som kulturaktörer i Nyhamnen, vad de ansåg vara områdets utmaningar och potential inom kultursammanhang, samt vilka faktorer som är avgörande för om de ska stanna kvar i Nyhamnen eller flytta ut.

Ali Eftekhari, Big Slap

“Nyhamnen idag är inte lämplig för tillfälliga arrangemang, eftersom man saknar infrastrukturen – vatten, el, toaletter etc. Det blir för dyrt. Dessutom är det för mycket vind för att vara lämpligt som festivalområde.

Malmö har förlorat mycket av sitt nattliv på grund av för mycket kontroll och styrning från det offentliga/polisen. Det blir för svårt att hålla på i längden.

Men utelivskulturen har också förändrats, på det sättet att folk går ut på nya sätt: Istället för att gå ‘på stan’ på helgerna, går de oftare ut under veckan, men dricker mindre och besöker färre platser. Det har blivit mer populärt att äta ute, och många av de stora dansställen har försvunnit.

Malmö förlorar i konkurrensen med Stockholm, Göteborg och Köpenhamn när det gäller att vara attraktiv både för konstnärer, artister och publik, och det gör det svårare att arrangera stora konserter.

Malmö stad borde betrakta den helhetsmässiga ekonomin som följer med kulturlivet, hur det kan locka fler människor till staden, och ha en politik som stimulerar, och inte minskar potentialen för nattliv, kulturliv och evenemang.”

Selma Sjöstedt, konstnär

“Konsten passar i Nyhamnen! Det var inspirerande miljö att arbeta i: Man kom ut ur staden, det var tyst, på sätt och vis, men också en aktivitet (fast en helt annan typ av aktivitet än den konstnärliga). Kontrasterna var spännande i sig själva.

Om jag inte hade blivit kastad ut av Lantmännen (20 konstnärer, under Selmas kontrakt), så skulle jag ha velat stanna kvar där (i silorna i Nyhamnen).

Jag upplevde att jag hamnade i en situation med potentiellt alltför mycket administrativt ansvar som gick ut över möjligheten att skapa konst.

Jag kommer gärna tillbaka till Nyhamnen om jag kan få en bra lokal med fönster, gott om plats och gärna en varuhiss för större verk.”

SaraClaes Schmidt, Slagthuset

“Entreprenörer, inte kapitalister, rör om i grytan! Man måste satsa på entreprenörer i utvecklingen av kulturlivet och nattlivet. Entreprenören är inte en affärsman, utan brinner för att genomföra och lyckas med projekt. Det leder ofta till att projekten väcker intresse och därmed tjänar pengar, men inte alltid. Ändå är entreprenören viktig för att något ska ha en kärna av innovation; att göra något som inte har gjorts tidigare.

För att entreprenören ska kunna utvecklas behövs en situation där man kan kombinera saker och se möjligheter. Planerar man för detaljerat och skapar trånga utrymmen, kommer man att stänga möjligheterna för innovation, och entreprenörer kommer inte vara intresserade av platsen.

Entreprenören och förvaltaren har olika perspektiv och motivationer; den första vill få världen att utvecklas, den andra vill upprätthålla en säker socialdemokrati. De två måste mötas i samma rum och hitta en ‘gemensam grund’ där de hjälper varandra.

Under min tid inom nattlivet har jag upplevt alltför mycket motstånd från myndigheterna.”

Sebastian Persson, Saltimporten

Samlat intryck – intervjuer med kulturaktörer

- Malmö stad måste förstå kulturlivet som en del av ett större ekonomiskt kretslopp i lokal, regional, nationell och internationell kontext.
- Hamnindustriella byggnader har stor potential som kluster där kulturella aktiviteter delar utrymme med servering, arbetsplatser och produktion/verkstäder.
- Nyhamnen är en liminal plats - mellan det som har varit och det som ska komma - och är därför lämplig som en plats att skapa och uppleva konst.
- Entreprenörer och visionära innovationsmiljöer måste få en chans och tillräckligt utrymme för att skapa saker i Nyhamnen - till exempel tillgång till flera lokaler inom samma område.

INTERVJUER MED TJÄNSTEPERSONER I MALMÖ STAD

I mars 2024 genomförde vi en serie semistrukturerade djupintervjuer med följande tjänstepersoner från Malmö stad:

Linda Wisenborn, exploateringsamordnare för Nyhamnen

Kristina Lembre, utredare, Miljöförvaltningen

Olof Martinsson, stadsantikvarie

Kristoffer Nilsson, förvaltningsövergripande samordnare för Nyhamnen

Asterios Tolikas, områdeskoordinator Centrum/ Nyhamnen/Västra- och Norra hamnen, Samordning Nyhamnen

Amir Ghotaslou, kulturlots, utvecklingssekreterare, Kulturförvaltningen

Harald Stjerna, kulturlots

Christoffer Andersson, sektionschef Kulturstöd och analys

Christoffer Andersson, sektionschef Kulturstöd och analys Malmö stad

Olof Martinsson, stadsantikvarie Malmö stad

Med utgångspunkt i intervjuerna finner vi följande, med citat som exempel:

1. Det finns inga verktyg för hur man ska implementera kulturambitioner i stadsplaneringen.

“Jag representerar den fysiska planeringen. Vi behöver hjälp och rådgivning i frågor om kultur.” (Linda Wisenborn)

“Vi hade en workshop där det kom in värdefulla inspel. Vi diskuterade bland annat vad betyder kultur för Nyhamnen och hur kommer vi dit? Ett av svaren var att etablera verktyg för att förstärka implementeringen av kultur. En utmaning är helt enkelt kunskap, vi saknar det.” (Asterios Tolikas)

2. Kultur är inte tillräckligt integrerat i hållbarhetsstrategin och hållbarhetsbegreppet

“När det gäller hållbarhetsfrågor ser vi att kultur är en idé som sprider sig. Vi måste koppla den till de plats specifika värdena i Nyhamnen. Nyhamnen ska bli ett ‘kulturhus’ med många rum. Det är viktigt att inte låta kommersiella aktörer ta över i processen först.” (Kristoffer Nilsson)

“Vi har en värdekompass och en hållbarhetsstrategi, men det är något oklart som man inte vet hur man ska använda. Hur får vi det ner på en konkret nivå är intressant för oss. Det blir massa fina ord när man pratar om kulturens roll, som berättar hur man ska tänka, men inte göra.” (Linda Wisenborn)

3. Alla vill ha kultur, men vem ska betala? Ekonomi är den största utmaningen.

“Ekonomin är den största konflikten.

Ekonomistyrningen måste gå ihop, vad kostar kulturen? Kalkyler måste gå ihop i stadsutvecklingen. Man pratar mycket om hållbarhet, inte bara ekonomiskt, utan också bevarande av byggnader, man ser att det finns olika intressen. Fastighetsutvecklarna prioriterar högsta markanvändning, så hur får man plats med det mindre kulturlivet. . . Men alla anläggningskostnader har ökat sedan 2018. Hard facts gör kulturen dyr!”

(Linda Wisenborn)

“Vi ser många konflikter och utmaningar. Privata aktörer och nya byggnader är den mest centrala utmaningen, men detta är också kopplat till äldre byggnader som behöver renoveras och totalrenoveras. Det är stora kostnader, och kulturaktörerna är inte kapitalstarka. Därför måste vi hitta kreativa lösningar.” (Olof Martinsson)

“Det finns också tecken på en politisk konflikt: Varför satsa så mycket på en plats där det inte finns folk?”
(Kristina Lembre)

“Vi ser att befintliga byggnader rivs tidigt i processen. Fastighetsägarna har sina egna ekonomiska företagsmodeller och visioner som inte alltid inkluderar befintliga byggnader. Ingen vill stå med ‘Svarte Petter’ och ta en större ekonomisk förlust och då måste vi bli bättre på att få med aktörerna på en större ambition.”
(Asterios Tolikas)

Harald Stjerna, kulturlots Malmö stad

Asterios Tolikas, områdeskoordinator Malmö stad

4. Kultur verkar "försvinna" som förvaltning när man arbetar med den fysiska utvecklingen.

"Malmö stad är enig i målsättningarna för Nyhamnen, men i det konkreta arbetet saknar vi personal, till exempel från kulturförvaltningen. Vi har efterlyst dem. De inkluderades i huvudstrategin, men kunde inte slutföra. Det är ett nytt område för dem." (Kristina Lembre)

"Kulturen är viktig för Malmö. I Nyhamnen finns det höga ambitioner, men Kulturförvaltningen är inte representerad bland de styrande för utvecklingen. Det jobbas med en uppdatering av översiktsplanen för Malmö; en av rubrikerna är att utveckla en kulturell plattform. Den ska beskriva hur kulturen kan komma bättre in i planeringsprocesserna." (Asterios Tolikas)

"Jag har läst många dokument om Nyhamnen, och man ser att kultur tar liten plats. Det är en brist i det styrande dokumentet som Nyhamnen har: Kulturförvaltningen deltar inte i den tvärsektoriella styrningen, och då blir det mer traditionellt hållbarhetsfokus." (Kristoffer Nilsson)

"Det är viktigt att vara med tidigt. Vi uttrycker oss, men då är det ofta för sent. För att vara med och ha satt ramarna, måste man gå in tidigt." (Olof Martinsson)

"Förvaltningstjänsterna måste bli bättre på att samarbeta. Vi är med, men inte som en del av grundorganisationen. Kulturdirektören är inte med, men borde vara en ledande aktör i processen. Vi måste arbeta tillsammans - vi måste 'step up' som stad!" (Olof Martinsson)

5. Kultur är inte definierad, varken som värde eller form, utan ett godtyckligt begrepp

“Mål för kulturen? Vet ej. Vi vill ju att den ska spela en stor roll. Hållbarhet handlar om de sociala bitar, alltså ett brett fokus som handlar om att trivas och leva där man är.” (Kristina Lembre)

“I dag finns det ingen gemensam idé om vad kultur är och borde vara i Nyhamnen.”(Olof Martinsson)

“Vi ser gärna att kulturen kommer först, för att sätta tonen, men vilken typ har jag ingen aning om.”
(Kristina Lembre)

6. Alla vill ha mer kunskap om innovativa samarbetsmodeller för offentligt-privata kulturdestinationer

“Vad är det som skapar en stad? Vi ska bevara mångfalden och blandningen, det som skapar stadslivet, och då måste man samarbeta mellan offentliga och privata aktörer.”
(Linda Wisborn)

“I framtiden kommer alla behöva bekosta ateljéer osv. Det kräver nya affärsidéer för offentligt och privat samarbete. En väg att gå är att kulturen måste synas bättre i frågor om hållbarhet.” (Asterios Tolikas)

“Kontorsarbetsplats i all ära. Men för att få en intressant plats behövs något annat, ska vi motivera att vi använder så mycket resurser på en stadsdel måste det vara för alla, och kontor är inte för alla. Därför blir det viktigt att börja med denna skog: kulturen ska etablera identitet. Vi behöver använda kultur som ett stadsbyggnadsverktyg, och ett platsbyggande verktyg.” (Kristina Lembre)

Kristina Lembre, Miljöförvaltningen Malmö stad

Amir Ghotaslou, kulturlots & utvecklingssekreterare, Malmö stad

Samlat intryck – intervjuer med tjänstepersoner i Malmö stad

Intervjuerna visar på en rad utmaningar för Malmö stads arbete med kultur i Nyhamnen:

- Kulturen lider av silo-tendenser i offentlig förvaltning. Det finns ett behov av bättre tvärssektoriell styrning.
- Kulturbegreppet är odefinierat och godtyckligt. Kultur har en bred betydelse; olika betydelser kräver olika strategier och åtgärder.
- Kultur som planverktyg är bara en idé och inte en operationaliserbar faktor.
- Kultur måste inkorporeras och få sin naturliga plats i hållbarhetsbegreppet.
- Malmö stads ledare måste bidra till att stärka förståelsen för och stoltheten i “Det kreativa ekosystemet”: vad som gör Malmö till Malmö!
- Nyhamnen är inte SÅ attraktivt för kultur: otillgängligt, gamla byggnader och få människor.

WORKSHOP MED FASTIGHETS AKTÖRER

Workshop om kulturmiljö och kulturliv i Nyhamnen 2024-05-17. Deltog gjorde representanter för Wihlborgs, Schenker, Castellum, Volito, Skanska, Jernhusen, Lantmännen, NCC, Vasakronan och Eon.

Fokusgruppintervju

Deltagarna presenterades för tre projekt inom hamntransformering och kulturdreven stadsutveckling: Havnepromenaden i Oslo, Zita Bogota och Wembley Park. Vi frågade dem om dessa projekt var relevanta för Nyhamnen.

För att genomföra liknande projekt i Nyhamnen, pekade de bland annat på att man bör börja med några få kvarter och platser, och utveckla stegvis. Det är viktigt med en gemensam berättelse och ett tydligt koncept som kan utvecklas över tid. Målet bör vara att få människor i rörelse och skapa flöde.

Fastighetsaktörerna tror på att en tät stad och kulturliv kan kombineras, och anser att man måste se till resten av kulturlivet i Malmö och fråga sig: "vad saknas?". De är positiva till strategiska åtgärder i referensprojekten, som att binda samman delområden och bygga på historien.

Några av fastighetsaktörerna är positiva till att bygga om befintliga byggnader (till exempel industrier) för andra ändamål, som utbildning och kultur, men inte kontor.

De fastighetsaktörer som svarade "nej" på frågan om referensprojektens relevans, pekade på ekonomi som grund. För att lyckas med liknande projekt i Malmö krävs en innovativ affärsmodell. De anser också att Malmö inte har befolknings- och marknadsunderlaget för att genomföra stadsutvecklingsprojekt med samma ambitionsnivå som i andra huvudstäder, som Köpenhamn.

På frågan om vilka befintliga byggnader eller utomhusområden de ansåg vara mest betydelsefulla och karaktäristiska för Nyhamnen svarade de Slagthuset, kajerna och dess strukturer, M1, samt platsen runt färjetterminalen och stråket ner till Malmö Central.

På frågan "Vilka typer av kulturliv anser ni kommer vara viktigt att ge utrymme för i Nyhamnen?" hade de mycket olika svar, från konstmuseum med nationell publik, bad och strand med träningsbanor, bastu och vattenaktiviteter, till fokus på att bevara marint liv.

På frågan om vad som är de viktigaste knäckfrågorna för att kunna samverka – med kommunen, med varandra, med andra aktörer, pekade de på behovet av en strategisk plan för utvecklingen. Det är ett behov av mer kommunikation och dialog mellan aktörerna, för att etablera förutsägbarhet. De tror på tillfällig användning och initiativ som inte kostar så mycket, och anser också att konst och kultur bör placeras "djupare in i Nyhamnen, i senare etapper". Utbyggnaden bör ske stegvis och genom att skapa ett kraftcentrum – en plats eller kvarter - i taget.

Foto från workshop med fastighetsaktörer

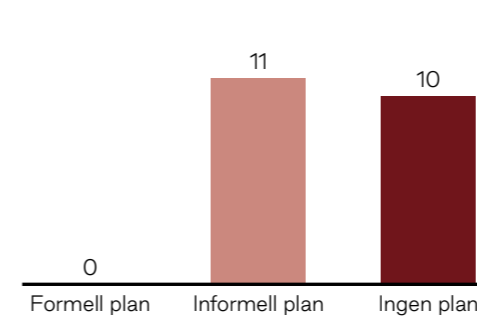

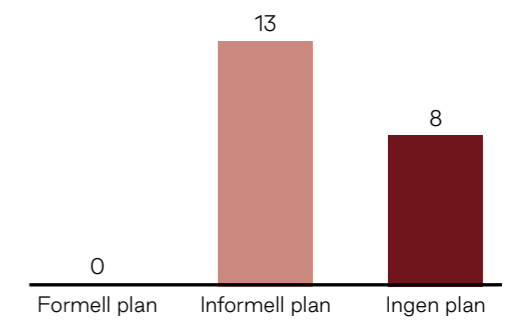
Foto från workshop med fastighetsaktörer

Samlat intryck – workshop med fastighetsaktörer

Fastighetsaktörerna är i huvudsak positiva till kulturliv i Nyhamnen, men tar i mycket liten utsträckning egna initiativ till kulturdreven stadsutveckling. De har en bred och varierad uppfattning om kultur och är särskilt intresserade av aktiviteter kopplade till vattnet. Inom stadsplaneringen tror de på att börja med ett tydligt kraftcentrum och sedan bygga vidare stegvis därifrån, i en längre utveckling med en sammanhängande berättelse och/eller koncept. Deras mentala bilder av Nyhamnen sträcker sig från det romantiska som betonar autenticitet och historia, till negativa sidor som att det är “dött” och “otrevligt”.

I vilken utsträckning har din verksamhet en plan för hur ni vill arbeta med kultur som en drivkraft för utvecklingen av Nyhamnen?

I vilken utsträckning har din verksamhet en plan för hur ni vill arbeta med kulturmiljö som ett värde för utvecklingen av Nyhamnen?

Menti-undersökning med fastighetsaktörer

I workshopen ställes också frågor till hela gruppen med den appbaserade tjänsten Menti. Stora ord i ord-molnen är ord som har skrivits in flera gånger.

Vilka ord skulle du använda för att beskriva stämningen och identiteten i Nyhamnen?

Menti-undersökning där industri, betong, möjligheter, asfalt, havet, potential och centralt är störst.

Vilka ord skulle du använda för att beskriva kulturlivet i området?

Menti-undersökning där öl, slagthuset och utomhuskonserter är störst.

Vilka värden kan kulturliv och kulturmiljö tillföra i utvecklingen av Nyhamnen?

karaktär
samhörighet identitet
ge området liv och identitet
främja ökad sysselsättning
aktivering i mellan användning
skapa en aktiv plats som nyttjas hela veckan
egen unik identitet format av arvet på platsen
mellan användning
människor i rörelse
skapa magneter som lockar människor
glädjefolk liv över dygnets alla timmar
stor betydelse för detaljplaner
liv sprudlande liv
skapar rörelse
historiska

Menti-undersökning där mellan användning, människor i rörelse och liv är störst.

Vilka är de största hindren för att förverkliga de kulturella värdena i utvecklingen?

aktivera ytor
befintliga byggnader
begränsande byggnader för bra läge
svag betalningsförmåga
komma igång och börja bygga stad
betalningsförmåga hos kulturaktörer
stor del tomma ytor som inte är inbjudande
pionjärer kräver verksamheter som drar människor
kortsiktig ekonomi gör att värdena väljs bort
utbyggnaden ekonomi finansiering
för lite verksamhet i området nu
pengar långsam planläggning
svårt med underlag
få boende i området
stör boende

Menti-undersökning där ekonomi är störst.

DOKUMENTSTUDIER

Denna kulturlivsanlys är ett komplement till befintligt rapportmaterial som behandlar olika aspekter av Nyhamnen, kultur och Malmö stad som är relevanta för vårt projekt. Här kommer vi att gå igenom några av dem.

Konstnärsateljéer kartläggning, Malmö stad 2023

Detta dokument är en kartläggning av hur ateljésituationen ser ut i Malmö. En förutsättning för projektet är att tillgången till billiga arbetslokaler i relativt centrala områden är viktig för Malmös status som en attraktiv kulturstad, och i konkurrensen med andra kulturstäder. Stadsutveckling och förtätning förstås här som ett hot mot tillgången på lediga och billiga lokaler för konstnärer, även om konstnärerna får stöd från det offentliga. I inledningen fastställer Kulturförvaltningen: “Malmö stad behöver planera långsiktigt för att kunna säkra och skapa platser för konstnärer och kulturverksamhet.”

Statistikunderlaget för kartläggningen ger en intressant framställning av den typiske konstnären och dennes situation i Malmö. Flest konstnärer (40%) är födda på 1980-talet, och majoriteten är kvinnor. Undersökningen visade också att utbildningsnivån är hög: Bland sökarna till ateljéstipendier år 2022 hade 80% konstnärlig utbildning på universitetsnivå, högskolenivå eller motsvarande.

Den vanligaste hyresformen är att konstnären hyr en ateljé eller ateljéplats av en ateljéförening eller liknande. Majoriteten av konstnärerna i undersökningen har hyreskostnader på cirka 1000-3000 kronor per månad. En av de tre stadsdelarna med flest ateljéer är Hamnområdet (Centrala, Östra och Inre hamnen). Det visar på en viktig koppling mellan Malmös hamn och stadens konstscen. Det kan handla om billiga och praktiska lokaler, men också om att konstnärer trivs och vill arbeta i denna typ av miljöer.

Rapporten drar slutsatsen att tillgången till ateljéer och arbetslokaler för konstnärer, samt kollektiva verkstäder, är viktigt för ett självständigt och vitalt kulturliv. Behovet av ateljéer kommer att vara lika stort i de kommande åren som vid tidpunkten för kartläggningen. Målet framåt bör vara att möjliggöra ökad tillgång till funktionella, ekonomiskt överkomliga och långsiktigt trygga ateljélokaler för konstnärer. Kulturförvaltningen pekar på ateljéstödet som ett viktigt verktyg i detta sammanhang och föreslår att ramarna för stödet ökas.

Konstnärsateljéer kartläggning Bilaga 1

Kulturförvaltningen
Kulturstrategiska enheten

Upprättad: 2023-03-23
Version: 1.3
Ansvarig: Märta Lunnér

Framsida till dokumentet *Konstnärsateljéer kartläggning*

Förslag till Kultur för ett hållbart Malmö, Kulturstrategiskt program för Malmö stad 2024–2030, Malmö stad 2023

Under 2024 förväntas kommunfullmäktige fatta beslut om ett nytt kulturstrategiskt program för staden. Programmet, vars innehåll tagits fram i dialog med bland annat kulturaktörer och civilsamhälle, har under våren behandlats i ett remissförfarande av stadens förvaltningar. I juni fattar kulturnämnden beslut om programmet som sedan går vidare till kommunfullmäktige för beslut under hösten 2024.

Dokumentet är en programförklaring för konstens och kulturlivets roll i Malmös framtid som en växande stad. Programmet ska komplettera Malmö stads övriga styrande dokument. Dokumentet betraktar kultur som ett "ekosystem" som utgörs av ett "nätverk av fria grupper, kulturinstitutioner, akademi, studieförbund, kulturskolor, arrangörer, ideella organisationer och andra kulturskapare som representerar och skapar olika konstnärliga och kulturella former och uttryck." Detta ekosystem utvecklas i skärningspunkten mellan det offentliga, privata och ideella.

I programmet definieras sex strategier för hur Malmö stad ska arbeta med kultur i relation till den stad som byggs:

1. Utveckla och stärka Malmös position som kulturell motor regionalt, nationellt och internationellt.
2. Verka för att staden gör plats för ny konst och kultur och förvaltar den som finns, skapar nya ytor och möjliggör för en hållbar stad som lever och låter under dygnets alla timmar.
3. Verka för en god tillgång till ateljéer, produktionslokaler, scener och spelplatser för Malmöbor och stadens kulturskapare.

4. Stärka arbetet med konst i det offentliga rummet och utgå från 1%-regeln när staden planeras.
5. Stärka stadens och enskilda konstnärers och kulturskapares möjligheter att skapa, utveckla och fördjupa internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
6. Främja och utveckla ett levande och aktuellt kulturarv och en kulturmiljö, som bevaras, tillgängliggörs och utvecklas.

Indirekt innebär detta att alla dessa sex punkter ska implementeras i utvecklingen av nya stadsdelar i Malmö, såsom Nyhamnen, om Malmö stad ska följa sin kulturpolitik. Men hur ska man åstadkomma allt detta i praktiken? Det är stora mål och ett brett perspektiv på alla former av kultur och dess effekter.

Malmö stad säger sig vilja utveckla en handlingsplan som ska visa hur man "går från ord till handling". I arbetet med detta kommer Kulturförvaltningen att ta en ledande roll i att samordna stadens nämnder och bolag i ett "gemensamt ansvar och samarbete".

Det kulturstrategiska programmet är övergripande, men de mål de formulerar måste nödvändigtvis gälla för utvecklingen av Nyhamnen.

Framsida till dokumentet *Kultur för ett hållbart Malmö, Kulturstrategiskt program för Malmö stad 2024–2030*

Preliminary Study on Malmö's Nightlife, Malmö Stad 2024

Denna studie utgår från att Malmö's nattliv måste upprätthållas och vidareutvecklas, då det har ett värde i sig själv som socialt band mellan människor, men också för Malmö's identitet och attraktivitet. Särskild betydelse framhålls för nattlivets roll för kreativa näringar.

Enligt projektledaren Harald Stjerna har Malmö's nattliv "lockat människor att flytta hit och företag och kulturella verksamheter att etablera sig här. Genom att ta till vara den resurs som nattlivet är skapar vi en levande stad och öppnar dörrarna för unika möjligheter för en hållbar tillväxt framåt". Rapporten ämnar uppmärksamma nattlivets betydelse, i en kritisk övergång där Malmö står inför omfattande stadsutveckling.

Rapporten formulerar några konkreta steg som Malmö stad kan ta för att värna om och vidareutveckla sitt nattliv:

Space: Sök efter potentiella platser för tillfälliga nattlivsarenor som kan fungera som inkubatorer för framtida nattliv. Investera i kunskapsspridning bland aktörer inom nattlivet för att undvika exkludering, diskriminering och våld på nattlivsplatser.

Funding: Avsätt sökbara stödmedel i ett eget program som kan hjälpa konstnärer och kollektiv att investera i nya nattlivssatsningar. Skapa en fond för ljudisolering för befintliga nattlivs- och konsertlokaler i närheten av bostadsområden.

Capacity Building: Inrätta en styrande kommitté med representanter från olika delar av stadens administration som är relevanta för nattlivet, såsom kulturförvaltningen, polis- och brandförsvaret, regleringsmyndigheter, säkerhet, handel och så vidare. Denna enhet kan fungera som en mötesplats och koordineringsenhet mellan Malmö's administration och nattlivet.

Nattlivsstudien berättar något intressant om nattlivets betydelse för Malmö's status som en progressiv, mångsidig och internationell stad, och den kommer med slutsatser och rekommendationer som är särskilt relevanta för transformationsområden som Nyhamnen.

2024

Preliminary Study on Malmö's Nightlife and a Vision for the Future of a Creative City

2024

Framsida till dokumentet *Preliminary Study on Malmö's Nightlife*

Kulturmiljöanalys Nyhamnen, Malmö stad 2024

Parallellt med vår kartläggning av och strategi för kulturlivet i Nyhamnen har Malmö stad beställt en rapport från det danska arkitektkontoret COBE om Nyhamnens fysiska strukturer som en helhetlig kulturmiljö; en Kulturmiljöanalys. Denna rapport ger en utredning av Nyhamnens karaktär och identitet som en fysisk plats. Den säger något om områdets lämplighet för olika användningsområden.

Kulturmiljöanalysen är relevant för vår undersökning på flera sätt. Den kan berätta för oss något om hur lämpliga de olika byggnaderna är för att hysa kulturella aktiviteter. Och den kan berätta för oss något om hur Nyhamnen som kulturmiljö är en kvalitet i sig själv; något man kan uppleva som en upplevelse, och som nödvändigtvis kommer att stödja och prägla de aktiviteter som kommer till Nyhamnen i framtiden. Det är här man finner skärningspunkten mellan kulturlivsanalysen och kulturmiljöanalysen.

Framsida till dokumentet *Kulturmiljöanalys Nyhamnen*

Foto på lastkaj i Nyhamnen

SLUTSATS DEL II – KUNSKAPSINSAMLING

Aktörernas och dokumentens perspektiv

Malmö Stad

- Det finns inga verktyg för att implementera kulturambitioner i stadsplaneringen.
- Kultur är inte en del av hållbarhetsstrategin och hållbarhetsbegreppet i tillräcklig grad.
- Alla vill ha kultur, men vem ska betala? Ekonomi är den största utmaningen.
- Kultur verkar “försvinna” som förvaltning när man arbetar med fysisk utveckling.
- Kultur är inte definierad, varken som värde eller form, utan ett godtyckligt begrepp.
- Alla vill ha mer kunskap om innovativa samarbetsmodeller.

Kulturaktörer

- Malmö stad måste förstå kulturlivet som en del av ett större ekonomiskt kretslopp
- Hamnbyggnader har stor potential för kulturkluster tillsammans med annan verksamhet
- Nyhamnen är en liminal plats – mellan det som varit och det som ska komma – och lämpar sig därför som en plats att skapa och uppleva konst
- Entreprenörer och innovationsmiljöer måste ges utrymme för att skapa i Nyhamnen – tillgång till flera lokaler i samma område

Fastighetsaktörer

- Fastighetsaktörer är positiva till kulturliv i Nyhamnen men tar sällan egna initiativ till kulturbaserad stadsutveckling.
- Pekar på behovet av strategisk plan och mer kommunikation mellan kommunala och privata aktörer för ökad förutsägbarhet.
- Tror på tillfällig användning och kostnadseffektiva initiativ.
- Fastighetsaktörer har ett varierat begrepp om kultur, och är särskilt intresserade av aktiviteter kopplade till vattnet.
- Vill börja med ett tydligt kraftcentrum för att sedan bygga vidare etappvis.
- Bilderna av Nyhamnen varierar från romantiskt och autentiskt till “dött och armerande”

Underlag och dokument

- Tillgången på ateljéer och arbetslokaler för konstnärer och kollektiva verkstäder är viktigt för ett självständigt och vitalt kulturliv.
- Malmö stads kulturstrategiska program, som förväntas antas av kommunfullmäktige hösten 2024, inkluderar mål för att skapa nya ytor för konst och kultur samt förvalta befintliga.
- Malmö nattliv är viktigt för sociala band, stadens identitet, attraktivitet och etablering av kreativa näringar.
- Nyhamnens värdefulla atmosfär och estetik ger en unik post-industriell hamnidentitet.

DEL III

PRINCIPER FÖR ETT RIKT KULTURLIV I NYHAMNEN

REKOMMENDATIONER FÖR ATT UTVECKLA KULTURLIVET I NYHAMNEN

Vår analys har identifierat ett behov av rekommendationer för fortsatt arbete med att ta vara på det kulturliv som finns och, ännu mer, för att etablera ett kulturliv genom utvecklingen av Nyhamnen.

Utvecklingen av stadsdelens kulturliv är en fråga som ingen aktör kan driva själv. De platser där aktörer finns idag och där de kan tänkas ta plats i framtiden finns både inom kommunala och privata fastigheter. Både kommunen och de privata aktörerna är beroende av att stadsdelen blir attraktiv och befolkad för att framgångsrikt kunna utveckla sina projekt och då är stadslivet, där kulturen spelar en nyckelroll, och platsens identitet, manifesterad i både kulturmiljö och kulturutbud, omistliga byggstenar. Trots detta är det tydligt att det i nuläget inte finns några konkreta svar på hur, eller ens varför, kulturen ska kunna ta plats i stadsdelen och det kommer därför att behövas kraftsamling och gemensamma innovationer för att hitta lösningar för ett fungerande kulturliv nu och i framtidens Nyhamnen.

Våra rekommendationer för hur denna kraftsamling kan åstadkommas fokuserar på att ge inspel till det arbete som bör drivas av kommunala tjänstepersoner och organisationer vars arbetsuppgift det är att utveckla hela eller delar av Nyhamnen. Kulturaktörer bör fortsatt konsulteras och bjudas in som experter i den kommande processen, men det är viktigt att skilja på de vars arbetsuppgift det är att planera utvecklingen av stadsdelen och de vars uppgift det är att driva kulturinstitutioner och producera kultur på olika sätt. Med detta sagt har analysen dock funnit att det finns en gemensam nämnare mellan fastighetsägare och kulturaktörerna när det gäller behov av förutsägbarhet i vad som planeras hur, var och när i tid för att både vilja och våga ta egna initiativ samt satsa egna resurser för att bli en del av kulturlivet i Nyhamnen.

I detta kapitel presenteras två rekommendationer för hur arbetet med kulturlivet kan få en tydlig inriktning och framdrift samt tre rekommendationer på hur vald inriktning kan omsättas i planeringsstrategier på ett sätt som värnar och utvecklar befintligt kulturliv, befintliga byggnader och befintliga nätverk som redan finns på eller i anslutning till Nyhamnen.

Våra rekommendationer ska inte nödvändigtvis läsas som ett antal aktiviteter som behöver göras i kronologisk ordning. Det finns mycket att vinna på att arbeta parallellt med att ta hand om befintliga värden och arbeta in erfarenheter och kunskap från det i den långsiktiga planeringen av stadsdelen.

1. GEMENSAM MÅLBILD

2. KOMMUNEN LEDER OCH GÅR FÖRE

3. KRAFTSAMLA RUNT KULTURKLUSTER

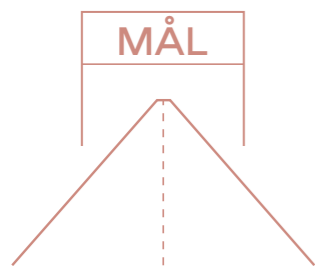
4. PLATSER FÖR ELDSJÄLAR

5. PLATTFORM FÖR TEMPORÄR ANVÄNDNING

1 REKOMMENDATION 1 GEMENSAM MÅLBILD

MEDSKICK

- **Målbilden ska inte berätta var och hur kulturen ska etableras, utan karaktären på kulturlivet och dess relation till platsen Nyhamnen**
- **Målbildsarbetet behöver börja med att formulera en gemensam bild av kulturbegreppet. Detta bör baseras på en gemensam bild av vilken potential samt vilka utmaningar som finns för att utveckla ett hållbart kulturliv i Nyhamnen**

Analysen har genom intervjuer, inläsning och workshoppar kommit fram till att det både inom kommunen, och mellan kommunen och fastighetsägare, saknas en gemensam bild av vad kultur är. Detta gäller både generellt och i Nyhamnen. Det finns även olika bilder av hur och i vilken form som det är önskvärt, respektive möjligt, att ge plats till olika typer av kulturaktörer i den framtida stadsdelen.

Vi kan också konstatera att kultur inte finns med den förvaltningsövergripande Hållbarhetsstrategin för Nyhamnen. För att kunna bli en del av en planeringshelhet behöver dock först en specifik målbild för kulturlivet tas fram.

Brett förankrad målbild

Vår rekommendation är därför att ta fram en gemensam och brett förankrad målbild för utvecklingen av kulturlivet i Nyhamnen. För att denna målbild ska vara hållbar och samlande för alla aktörers agerande i Nyhamnen så bör den tas fram i samverkan mellan alla förvaltningar inom kommunen och med, om inte alla, så en representativ del av fastighetsägarna i Nyhamnen. Arbetet behöver börja med att vara överens om en gemensam bild av vad som ingår i begreppet kultur och vilken potential samt vilka utmaningar som finns för att utveckla ett hållbart kulturliv i Nyhamnen. I detta bör kulturaktörer från Nyhamnen och omgivande stadsdelar delta för att både lyfta fram sina behov och ge sin bild av vilka potential och utmaningar som de ser i Nyhamnen som fysisk plats och som stadsutvecklingsprojekt. Vad kan få dem att stanna kvar alternativt etablera sig i Nyhamnen? Arbetets ledstjärna bör vara att prata med varandra inte om varandra.

Målbilden som formuleras måste kunna vägleda framtida vägval gällande fysisk planering, organisation och finansiering. Målbilden berättar inte var och hur kulturen

Foto över del av Färjeterminalen och Öresundshuset, Nyhamnen.

ska etableras, utan beskriver karaktären på kulturlivet och dess relation till platsen Nyhamnen. Målbilden bör kunna implementeras omgående, i det Nyhamnen som finns idag, och sen löpande vägleda i utvecklingen av stadsdelen.

Målbildens utgångspunkter

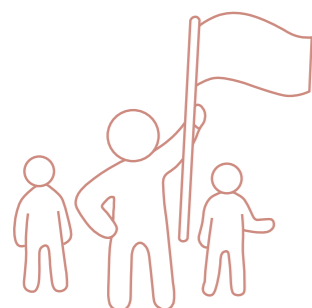
I analysen har vi identifierat några utgångspunkter som kan ge en sådan målbild kraft och som det finns potential för de olika aktörerna att enas kring. Vi har också identifierat några utmaningar som blir knäckfrågor för att implementera ett arbete för kulturen i Nyhamnen utifrån en framtagen målbild. Se del 1 för en genomgång av dessa. Även resultatet av kulturmiljöanalysen för Nyhamnen är lämpligt att ta som utgångspunkt för det arbetet.

REKOMMENDATION 2

KOMMUNEN LEDER OCH GÅR FÖRE

MEDSKICK

- **Kommunen behöver leda i framtagandet och implementeringen av målbilden**
- **Målbilden behöver arbetas in i den förvaltningsövergripande strategin och kommunen bör ta initiativ till pilotprojekt i egen regi för att arbeta mot målet**
- **Nya ekonomiska modeller efterfrågas och referenser finns. Arbetet med att ta fram dem som passar Nyhamnen behöver göras i samverkan, men kommunen måste leda**

Analysen kan konstatera att kommunen kommer att behöva både leda framtagandet av målbilden samt vara beredda att gå före i implementeringen av målbilden. Detta bör i första hand ske genom att arbeta in målbilden i den förvaltningsövergripande strategin för utvecklingen av Nyhamnen. I nästa steg bör det ske genom att kommunen tar initiativ till pilotprojekt, antingen i egen regi eller i samverkan med andra.

Leda målbildsarbetet

Att leda framtagandet av en målbild handlar inte bara om att bjuda in till möten eller workshoppar. För att få framdrift och möjlighet till samverkan måste kommunen inför dessa formulera och kommunicera en tydlig planeringskontext där målbilden kommer att ingå samt en plan för hur kommunen kommer att driva arbetet med kulturlivet framåt och hur det kommer att samordnas med övrigt planeringsarbete i Nyhamnen.

Gå före i implementering av målbilden

När det finns en förankrad målbild som är implementerad i kommunens förvaltningsövergripande strategi för utvecklingen av Nyhamnen behöver kommunen även leda arbetet med att ta fram ett antal strategier och strategiska projekt för att börja arbeta mot målbilden tillsammans med övriga aktörer.

Rekommendation tre till fem nedan är medskick från denna analys till arbetet med att implementera målbilden. Dessa bör synkas med en plan för stadsdelens stegvisa utbyggnad och fokusera på projekt och samarbeten som är nära i tid, snarare än att försöka täcka hela Nyhamnen. Ett tydligt budskap från analysen är att planeringen hittills av olika skäl bara har täckt ett mycket stort geografiskt område med stor teknisk komplexitet, många aktörer och flera decenniers utbyggnadstid, vilket har gjort det utmanande att gå från övergripande planering till enskilda projekt. Samtalen uppfattas ha "fastnat" på en översiktlig nivå, tiden har gått och omtag har gjorts i omgångar utan att det händer så mycket

Karta över Nyhamnen med fastighetsägande, där fastigheter som inte ägs av kommunen är markerade med färg

i Nyhamnen. Byggnader står tomma och tillfälliga infrastrukturlösningar finns kvar år efter år. Ett aktivt arbete med att skapa förutsättningar för ett rikare kulturliv redan nu kan vara ett sätt att både undersöka potentialen i Nyhamnens olika delområden och befintliga strukturer och samtidigt befolka stadsdelen både med hyresgäster och besökare.

Diskutera pengar och värde

En annan återkommande fråga i arbetet med analysen har varit finansiering av olika satsningar för att etablera ett kulturliv i Nyhamnen. Det efterfrågas nya ekonomiska modeller för att flera aktörer ska samfinansiera både utvecklingsprojekt och förvaltning av platser och verktyg för etablerandet av kulturlivet. Kommunen har gjort utspel i pressen om att fastighetsägarna behöver bidra då kulturlivet skapar mervärden för deras projekt medan fastighetsägarna i stort ser det som en kostnad som borde falla på antingen kommunen eller staten. Det finns en flora av modeller som skulle kunna testas i Nyhamnen, men vilken som är lämplig beror på plats, aktörer och ambition med projektet.

Vårt medskick i detta arbete är att även här måste kommunen ta ledarskap. Det kan handla om att komma med konkreta förslag till en eller flera fastighetsägare om till exempel vilka alternativa finansieringsmöjligheter finns om ett projekt utvecklas med högre kulturella eller sociala värden, alternativt vilka kostnader eller risker som kommunen är beredd att dela med en fastighetsägare för att gemensamt ta ett steg i riktning mot målbilden. Det kan också handla om att initiera gemensamt kunskapsbyggande om möjliga modeller med de aktörer som kommunen vill se ta plats i stadsdelen. En del av detta förberedande arbete inom kommunen bör fokusera på att fastlägga vilken sorts kultur som kan tänkas kunna ha ekonomisk bärkraft i Nyhamnen och vilken som inte har det samt hur aktivt vill det offentliga vara i att stödja det med mindre kommersiell bärkraft.

Exempel på hur detta arbete skulle kunna organiseras och exempel på lokala exempel att ta inspiration från återfinns under referens 6.

3 REKOMMENDATION 3

KRAFTSAMLA RUNT KULTURKLUSTER

MEDSKICK

- Ta utgångspunkt i befintliga kluster runt hamnbassängen
- Kommunen, fastighetsägarna och kulturlivets aktörer har olika roller att spela men alla måste vara med i utvecklingsarbetet
- Börja planera för etablerandet av nästa kluster redan nu

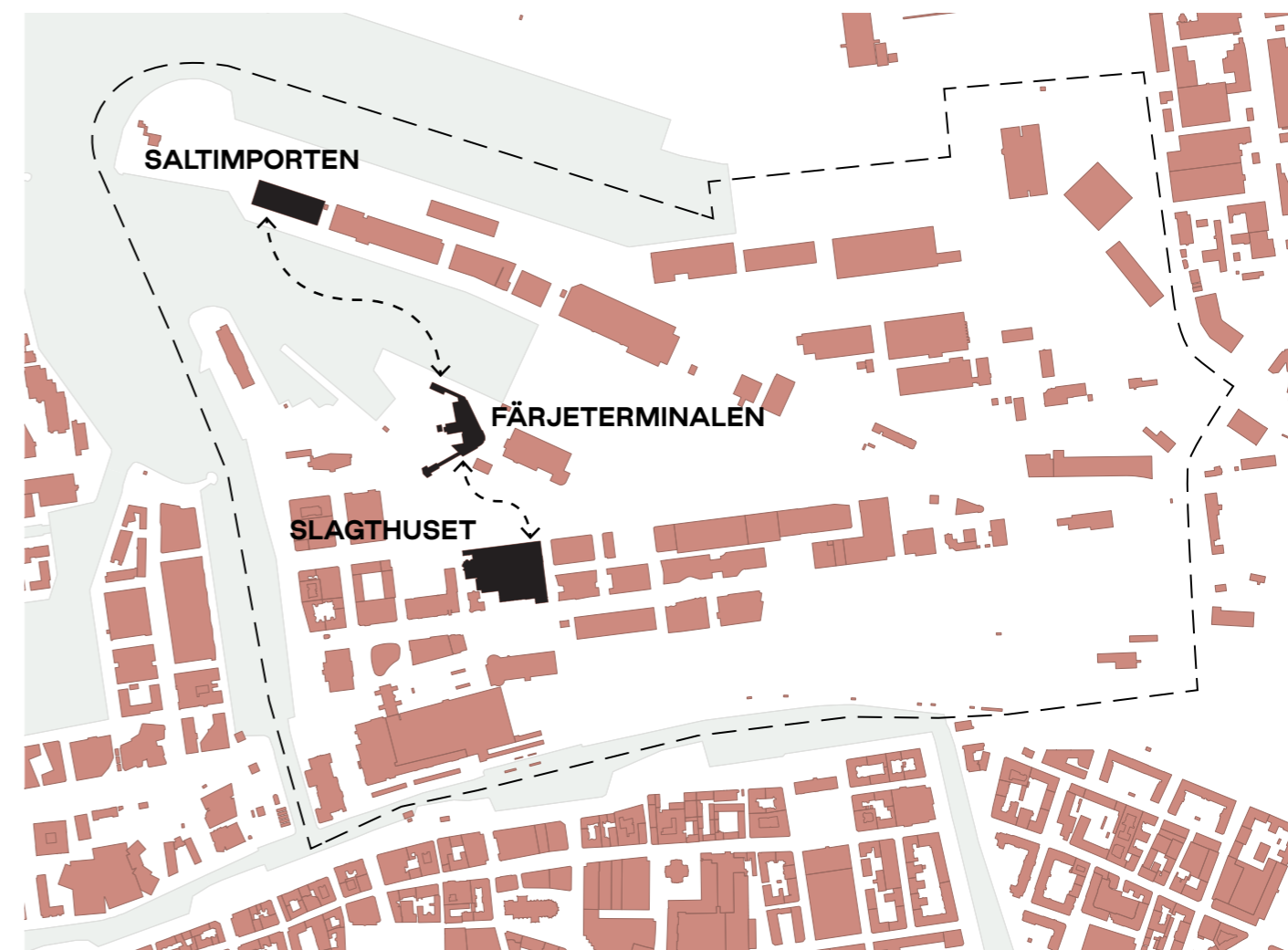
En framgångsrik metod som använts i många stadsutvecklingsprojekt i befintliga hamnområden eller andra städer är att kommunen eller en stor fastighetsägare pekar ut ett stråk eller ett kluster för alla fastighetsägare att samordna sina satsningar på kultur runt. Eftersom stadsliv och kulturliv tar tid att bygga upp och är beroende av att det finns en kritisk massa av både utbud och besökare som av olika anledningar passerar eller väljer att komma till platsen, så är det en styrka om det redan finns befintliga platser och aktörer att utgå ifrån. För exempel på hur andra tidigare har arbetat på detta sätt med sammanhållande stråk, se referensprojektet Havnepromenaden i Oslo i del 3.

Vår rekommendation är att i Nyhamnen i ett första steg utveckla potentialen i ett antal befintliga kulturlivskluster runt hamnbassängen samt skapa bättre kopplingar mellan dem och andra befintliga kvaliteter i stadsdelen som ett initialt steg i att skapa ett hållbart stadsliv i Nyhamnen.

Befintliga kluster

Exempel på befintliga kluster är Slagthuset och Färjeterminalen samt klustret runt Saltimporten. Vad skulle hända om dessa platser och aktörer redan nu planerades som en helhet och kommunen i dialog med dem och de aktuella fastighetsägarna tar fram en strategi för hur stråk och ytterligare tillägg till klustret skulle kunna skapa synergieffekter och mervärden för stadsdelen?

I samtalen med fastighetsägarna kom idéer om badkultur och marint liv upp som intressanta värden att utveckla vidare. I kulturmiljöanalysen för Nyhamnen beskrivs befintliga objekt och karaktärer som kan tas tillvara på i utvecklingen av denna mest vattennära del av Nyhamnen. Finns det andra aktörer i stadens kulturliv, institutioner eller privata aktörer, som skulle kunna ta plats här?

Karta över Nyhamnen med Slagthuset, Färjeterminalen och Saltimporten markerade.

Aktörernas olika roller

Kommunens roll blir att ta initiativ till att dialogen, beskriva kommunens mål och syfte med att etablera klustret, vilka investeringar som staden är beredda att göra i infrastruktur och utveckling av allmän platsmark eller egna byggnader, samt ha förankrat att det finns en plan för hur detta kluster kan bli en del av den långsiktiga planen för denna del av Nyhamnen. Fastighetsägarna behöver vara öppna för att ta hand om de investeringar som behövs för att utveckla sina fastigheter och stötta sina hyresgäster, medan aktörerna behöver bidra med sina behov och önskemål för klustret ska ge mervärden för deras verksamheter.

De olika rollerna beror på aktörernas olika vinningar i att klustret skapas. Både kommunen och fastighetsägarna behöver locka till sig köpare och hyresgäster, medan aktörerna kan få fördelar med ett bättre sammanhang för sina verksamheter, men den ekonomiska vinningen är marginell i sammanhanget. I den kommunala planeringen vore det bra att redan nu börja översiktligt

och förvaltningsövergripande utreda var nästa kluster kan utvecklas. Finns det befintliga byggnader eller planerade funktioner som ligger strategiskt rätt för att kunna kopplas ihop på ett bra sätt med det första klustret? Kan det i anslutning till en planerad skola eller annan publik byggnad ta fram en strategi för att utveckla en kulturlivsnod där? Kan en befintlig byggnad ha potential att inhysa både kulturliv och andra publika funktioner? Arbeta med scenarier och ha öppenhet för att kunna anpassa planerna så att lärdomar från etablerandet av det första klustret kan tas om hand i planeringen.

Ett sätt att redan i planeringsskedet involvera kulturkompetens och kulturaktörer är att ta fram ett konstprogram som bygger på de befintliga värden som både kulturmiljö- och kulturlivsanalyserna lyfter fram. Ett program med uppgift att, precis som de olika teknikområdena, fungera som underlag till inriktning och placering av kommande noder i stadsdelen. En referens för ett sådant arbete är konstprogrammet för Norrbotniabanan.

4 REKOMMENDATION 4 PLATSER FÖR ELDSJÄLAR

MEDSKICK

- Låt närområdets starka nätverk av kreativa näringar bli en del av utvecklingen av Nyhamnen och vidga nätverket till att även infatta kulturens olika aktörer
- Kartlägg gemensamma behov och önskemål för nätverket och hitta befintliga lokaler för dem att börja etablera sig och samverka i redan nu

Ett medskick från analysen är att i utvecklingen av Nyhamnen bör kulturlivets aktörer ses som en del av det större kreativa ekosystemet i stadsdelen. I detta ekosystem finns olika typer av aktörer, från de som precis startat upp till de som är väletablerade, aktörer som är både affärsdrivna och idédrivna, samt olika typer av entreprenörer och eldsjälur. Dessa aktörer som behöver allt från stora eller specialiserade lokaler för sin verksamhet till knappt några lokalbehov alls. Detta gäller för gruppen spelutvecklare på samma sätt som det gäller för gruppen musiker.

Malmö's kreativa näringar

De kreativa näringarna är redan uttalat viktiga för Malmö stad, både för bilden av staden och för arbetstillfällena som skapas. I närområdet kring Nyhamnen finns exempelvis MINC på Universitetsholmen som är en inkubator där företag kan få en plats att starta upp. För de kreativa näringarna finns också MEC i Varvsstaden som är ett community och ett hus för mer etablerade företag. MINC drivs helt av Malmö stad och MEC delvis av Malmö stad.

En i detta sammanhang relevant lärdom från arbetet med analysen är också vikten av en engagerad och långsiktig fastighetsägare som ser värdet av en mångfald av aktörer för att skapa en intressant och dynmanisk plats att verka på. I de två av de studerande kulturklustren runt Saltimporten och Mygel så är detta en avgörande framgångsfaktor.

Inkludera kulturens aktörer

Vår rekommendation är att nu när Nyhamnen utvecklas så bör kommunen ta initiativ till att detta nätverk tillsammans med näringslivet byggs ut ytterligare och även inkluderar kulturens olika aktörer denna gång. Både för att de praktiska behoven är liknande och för att de är viktiga för att skapa den konkurrenskraftiga stad som Malmö vill vara framåt.

Karta över Nyhamnen med MEC/MINC/MAU och de konstnärliga fakulteterna samt Färjeterminalen och M1 markerade.

Ett av nätverkets viktigaste uppgifter blir att hitta modeller och samarbeten för att säkra lokaler för nätverkets aktörer. Antingen i ett eller flera gemensamma hus eller fördelat över flera fastigheter. Kanske kan en del av Färjeterminalen eller M1 fungera som en första testbed för nätverket.

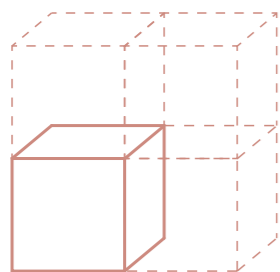
Till detta nätverk bör också Malmö Universitet med sina utbildningar inom bland annat digitala medier och spelutveckling, samt Lunds universitets konstnärliga fakulteter – teater, konst och musik – som planerar att flytta till ett gemensamt hus i Varvsstaden, kopplas. Deras studenter behöver både under och efter utbildningen lokaler för att kunna starta upp sina respektive praktiker, vilket möjliggör att de etablerar sig och stannar kvar i staden på lång sikt. Ett exempel på hur utvecklingen av en befintlig byggnad till en kulturell målpunkt och katalysator i stadsutveckling är referensprojektet Kunstsilo Kristiansand.

5 REKOMMENDATION 5

PLATTFORM FÖR TEMPORÄR ANVÄNDNING

MEDSKICK

- För en kulturaktör är 5 år länge och 10 år en evighet
- Utveckla en plattform som kopplar ihop, stöttar och vägleder kulturaktörer som behöver lokaler och fastighetsägare som har tomma lokaler
- En förutsättning för plattformens framgång är att kommunen kan vara tydliga med tidplan för planeringen runt aktuella fastigheter.

Ett återkommande medskick från intervjuer och workshop är behovet av att utvecklingen av Nyhamnen kommer ut på plats i verkligheten. Det är viktigt att utvecklingen utgår från att stadsdelen Nyhamnen redan finns och ska utvecklas, snarare än att det är en stadsdel som ska byggas i framtiden. Idag finns många idéer på papper, men ute i Nyhamnen står byggnader och platser tomma.

Intervjuerna med kulturaktörer som finns eller har funnits i Nyhamnen illustrerar tydligt skillnaden mellan vad de uppfattar som lång tid och tillfällig användning jämfört med hur de som jobbar med stadsplaneringen ser på tidsaspekten. För en kulturaktör är 5 år länge och 10 år en evighet, i stadsplaneringen är 2030 i princip nu. Detta beror på komplexitet och av nödvändighet långa ledtider i planerings – och byggprocessen, men Nyhamnen borde kunna utveckla det som redan finns på plats under tiden.

Färjeterminalen som exempel på testbed

Kommunens arbete med att etablera en testbed vid Färjeterminalen är ett bra exempel på hur långsiktig planering och specifik platsutveckling kan kombineras samtidigt som allmänheten kan besöka en riktig plats som både fungerar i sitt nuvarande skick och ger en försmak av framtiden. Att kommunen äger byggnaden och att den finns bevarad som en mötesplats även i den framtida strukturen kan både kommunen och kulturaktörer att på riktigt testa potentialen i denna plats på ett sätt som ger viktig kunskap till den långsiktiga planeringen av platsen och stadsdelen runt omkring den.

Utveckla en plattform för tomma lokaler

Vår rekommendation är att en plattform för att koppla ihop tomma lokaler med intresserade kulturaktörer etableras. Denna plattform bör ledas av kommunen, till exempel skulle kulturlotsarnas uppdrag kan utvidgas för att etablera och driva plattformen, men även fastighetsägarna bör vara med i utvecklingen och driften av plattformen.

Karta över Nyhamnen med befintliga byggnader.

Etablerandet bör inledas med att tillsammans utreda och hitta vägar runt eventuella administrativa, tekniska eller legala hinder som gör att byggnaderna står tomma idag samt komma överens om kontraktsförutsättningar för en temporär uthyrning av lokaler mer eller mindre i de skick som de är idag. Uthyrningen kan ske i fem, tio eller fler år beroende på var i utbyggnadsordningen den aktuella byggnaden ligger. En förutsättning här är, som för alla andra rekommendationer, att kommunen kan vara tydliga med planeringsförutsättningarna runt respektive fastighet.

En referens som visar styrkan i att låta en plats utvecklas tillsammans med kulturaktörer som finns på plats de befintliga byggnaderna tidigt är ZIBO i Bogota. Det är ett projekt som dessutom har utforskat olika incitamentsmodeller för att både kunna bevara befintlig bebyggelse och möta behov av högre ekonomisk avkastning. Se referenser för mer information.

FÖREBILDER OCH REFERENSER

Vi har valt att lyfta fram sex olika projekt och exempel som knyter an till temat kultur i stadsutvecklingens faser på olika sätt.

- Havnepromenaden, Oslo - utveckling över tid och testbeds för kultur
- Kunstsilo, Kristiansand - stadsutveckling och varumärke av befintlig byggnadsstruktur
- ZiBo, Bogotá - strukturella morötter och vikten av att skapa långsiktiga "arenor" för kultur att utvecklas på egen hand
- Wembley park, London - strategier för utveckling av gemensam planering och process för kultur i kommersiellt driven stadsutveckling
- Konstprogram, Norrbotniabanan - kultur som kompetens i stadsutveckling och platsskapande
- Ekonomiska modeller - exempel på olika sätt att hantera frågan kring ekonomi och kultur i stadsutveckling

1 REFERENS 1

HAVNEPROMENADEN, OSLO

Plats: Oslo, Norge

Status: Pågående mellan 2008–2030

Mer information: www.oslo.kommune.no/slik-bygger-vi-oslo/fjordbyen/havnepromenaden/

Havnepromenaden är en nio kilometer lång strandpromenad i centrala Oslo. Strandpromenaden antogs 2008 som en del av fjordstadsprojektet som är planerat att pågå till 2030.

En viktig del av havnepromenadens koncept var att synliggöra stadens mångfald av historiska och kulturella narrativ. Havnepromenaden delades upp i nio delområden med var sin målpunkt, där man kan läsa om platsens historia, visualiserad genom både historiska bilder och popkonstillustrationer, och ta en paus i en icke-kommersiell utevistelsezon med utemöbler omgivna av ambitiös landskapsarkitektur. Genom att använda testbäddar undersöks hur människor använder platsen, och längs promenaden erbjuds aktiviteter och innehåll i temporära paviljonger. Staden kan sedan använda dessa erfarenheter för att implementera utprovade lösningar på ett mer permanent sätt. Delområdena har sin egen unika karaktär, samtidigt som de binder samman stadens möte med fjorden i en helhet.

Detta koncept gjorde att man kunde skapa en innehållsrik promenad längs Oslos nio kilometer långa strandlinje och få en varierad upplevelse. Konceptet blev snabbt en succé och var ett effektivt sätt att få stadens befolkning i kontakt med fjorden, och stärkte Oslos identitet som en hamnstad.

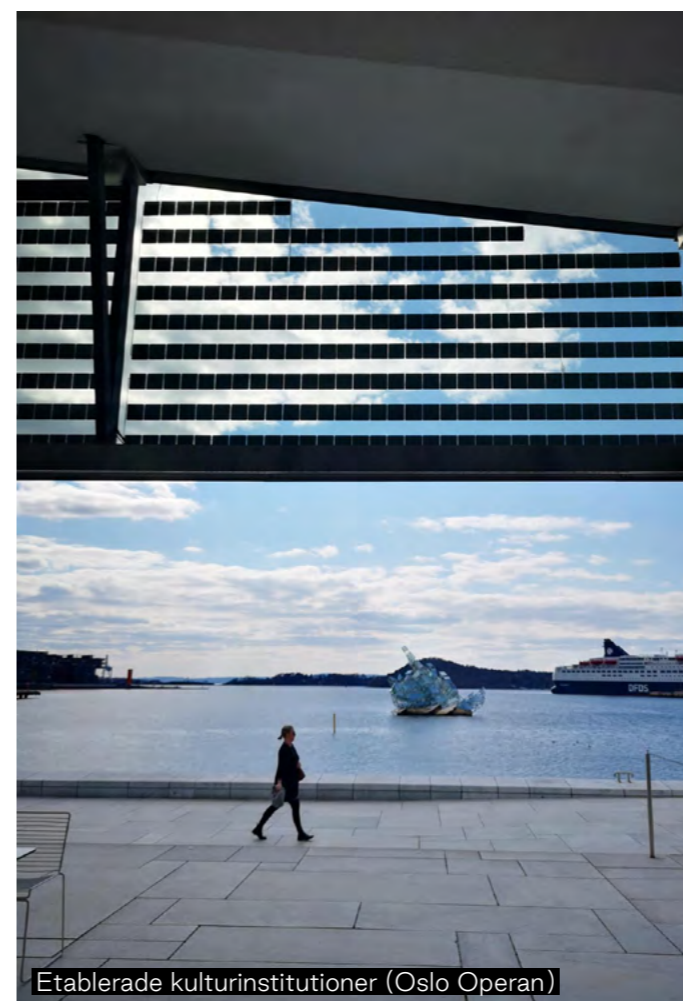
Det konkreta innehållet för varje delområde längs havnepromenaden utvecklades genom en kombination av deltagande, dokumentstudier och kulturhistorisk analys. Havnepromenaden i Oslo finansieras genom en kombination av offentliga och privata medel, det vill säga Oslo kommun och det kommunala företaget Oslo Havn KF i samarbete med fastighetsutvecklare och företag som äger fastigheter längs havnepromenaden och har intresse av att öka områdets attraktivitet och värde.

Relevans

- Projektet gav utrymme för utprovande och utforskande av olika slags kultur, med både litet k och stort K.
- En strategi- och principplan upprättades som ger verktyg för en kort och lång tidshorisont.
- Ett tydligt och sammanhängande plangrepp har blivit en ryggrad i planeringen som knyter ihop olika områden och faser.

Illustration över Oslo med fjorden och Havnepromenaden

Etablerade kulturinstitutioner (Oslo Operan)

...och temporära aktiviteter (Pipervika Hammock)

2

REFERENS 2

KUNSTSILO, KRISTIANSAND

Plats: Kristiansand, Norge

Status: Öppnade 2024

Mer information: www.kunstsilo.no

Kunstsilo är ett konst- och kulturcentrum i en ombyggd 38 meter hög spannmålssilo och ingår i ett större stadsutvecklingsprojekt och omvandlingen av ett hamnområde.

2015 donerade den norska finansmannen Nicolai Tangen sin privata samling av över 5 000 verk av modernistisk, nordisk konst till Sørlandets kunstmuseum och föreslog att silobyggnaden skulle byggas om till ett konstmuseum.

Den internationella arkitekttävling som utlystes för ombyggnaden vanns av arkitektkontoren Mestres Wäge Arquitectes och MX_SI Architectural studio från Barcelona.

Sedan öppningen i början av maj 2024 har projektet redan fått internationell uppmärksamhet från bland annat CNN, Financial Times och Forbes.

Målet med projektet är att göra konst tillgängligt för alla, och det kommer att vara gratis för alla under 18 år. Museet räknar med cirka 150 000 besökare per år från både Kristiansand regionalt, Norge och internationellt.

Projektutvecklingen av "Kunstsilo" har tagit runt tio år att genomföra. Prislappen för Kunstsilo är 710 miljoner kronor.

Relevans

- Ett konst- och kulturcentrum som del av omvandlingen av ett hamnområde och ett större stadsutvecklingsprojekt.
- Exempel på kultur i "entreprenörstaden", där kultur i form av signalbyggnader är ett medel för stadsutveckling och investeringar. Här spelar kulturen en viktig roll som en del av ett större varumärke och bidra till rätt "vibe" i ett område.
- Ett kulturprogram i en befintlig struktur, som silon, fungerar som en brygga mellan områdets historia och framtid.

Foto på utsidan av den ombyggda silo-byggnaden

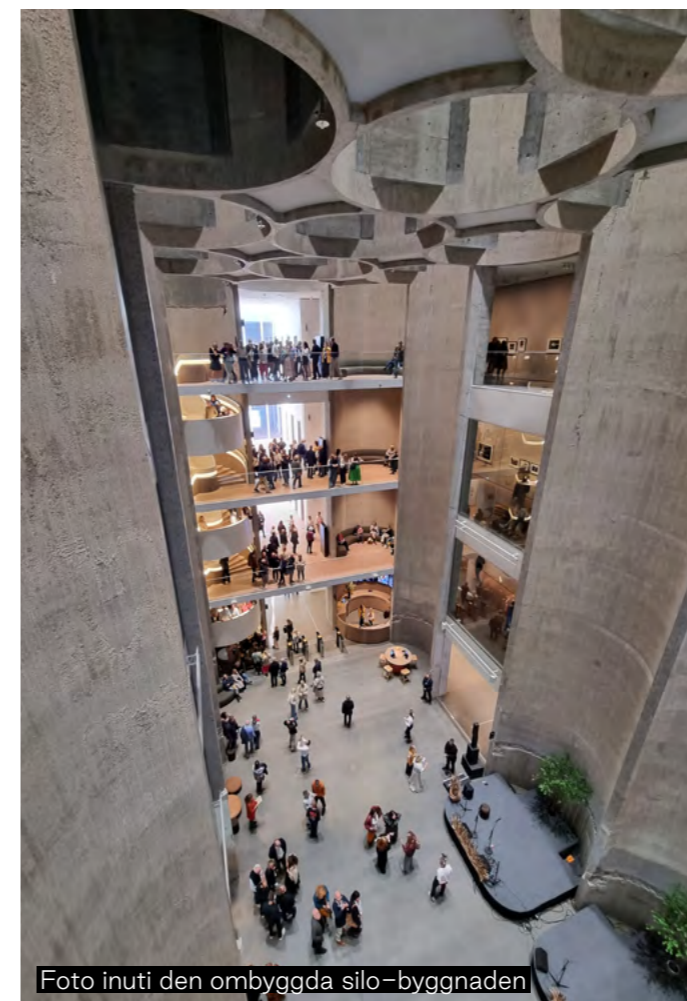

Foto inuti den ombyggda silo-byggnaden

... som har blivit ett konstmuseum

REFERENS 3

ZIBO, BOGOTÁ

Plats: Bogotá, Colombia

Status: Ingår stadens utvecklingsplan

Mer information: www.zi-ta.co/#/zibo/

1947 bjöd Colombias FN-ambassadör in Le Corbusier för att föreläsa om stadsplanering i Bogotá. Han designade en plan för en modern stad för 1,5 miljoner invånare, uppdelad med bostäder i norr, arbete i centrum och industri i väst. Planen förverkligades aldrig förutom den industriella zonen i väst.

Idag har Bogotá 9 miljoner invånare och har expanderat åt alla håll, och LeCorbusiers industriområde är nu omgivet av bostäder. De flesta industrier har dock lämnat, och området består av modernistiska fabriksbyggnader från 1950-talet. Området riskerar att rivas och ersättas av lågkvalitativa bostäder.

2016 påbörjades arbetet med att ta fram en planstrategi för ZiBo, vilken syftar till att omfattande transformera och återuppliva denna del av staden genom att lyfta fram den befintliga kvartersstrukturen och främja ny användning av de gamla industribyggnaderna och utvecklingen av nya grönområden och bostäder, handel och inkubatorer för innovation och kreativa industrier.

Planstrategin för ZiBo är framtagen baserad på tre principer: 1) Kultur: bevara industriarvet genom adaptiv återanvändning. 2) Miljö: arkitektonisk återvinning, förtätning och skapande av gröna ytor. 3) Ekonomi: främja nya sätt att nyttja området genom att tillåta blandad användning och medelhög bebyggelse.

Idag ingår planen för ZiBo i stadens utvecklingsplan.

Relevans

- Planstrategi som öppnar upp för alternativ utveckling och användning
- En varierad ägarstruktur där konstnärer/arkitekter funnits med som fastighetsägare har gett en annan riktning för planen.
- Kontinuerlig och långsiktig aktivering av ett tidigare industriområde. Aktiveringen bygger på vetskapen om att man kommer få vara kvar.
- Nya finansieringsmodeller, i synnerhet gällande skatter kopplat till utveckling.

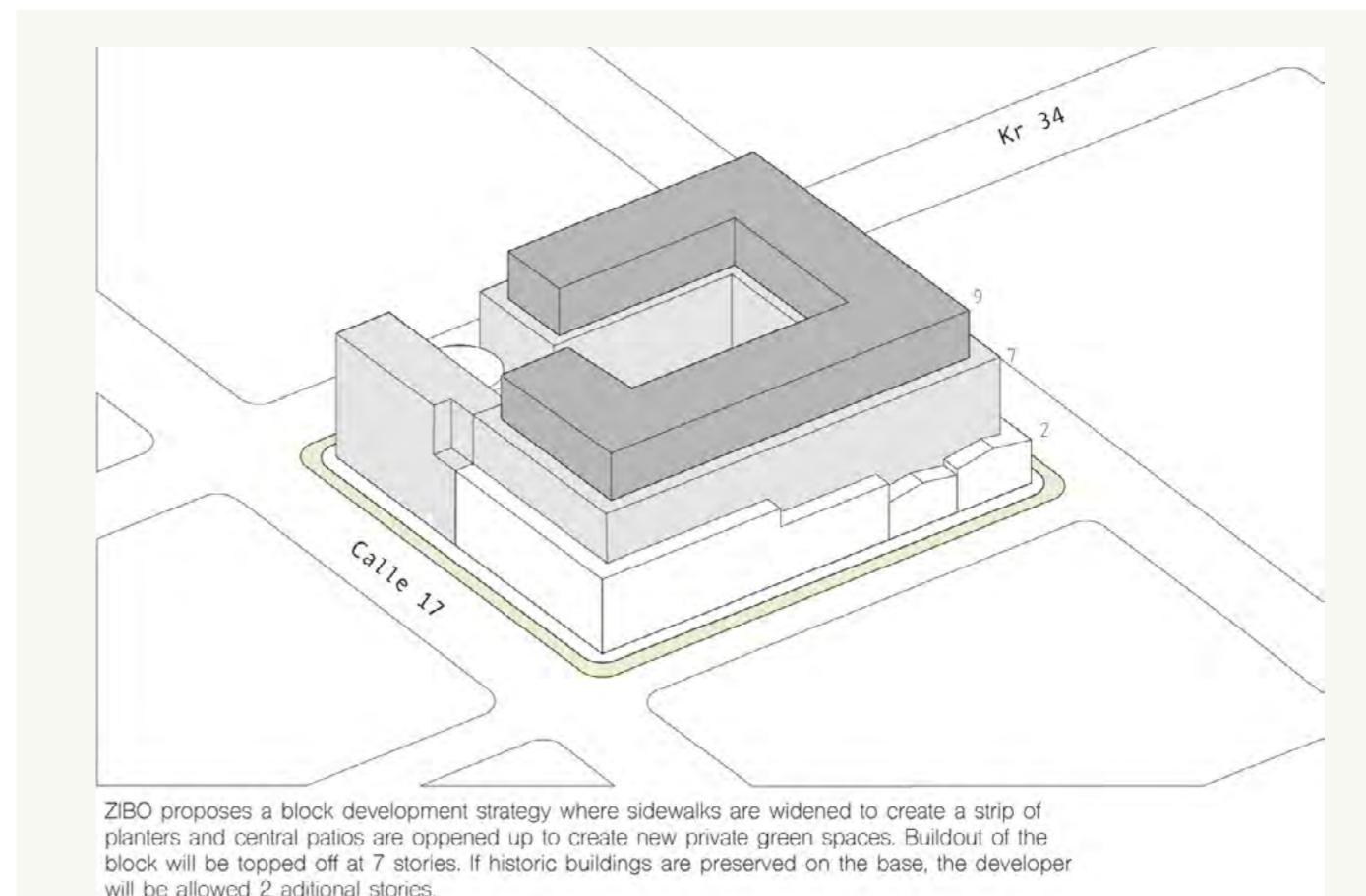

Illustration över hur utvecklingsstrategin ger incitament till bevarande, där extra våningar (mörkgrått) tillåts om de befintliga byggnaderna (vita) bevaras.

Illustration över hur gröna miljöer och bevarande av byggnader premieras med bibehållet dagsljus

4 REFERENS 4

WEMBLEY PARK, LONDON

Plats: Brent, London

Status: Pågående sedan 2016

Mer information: www.wembleypark.com

Wembley Park är ett av Storbritanniens största bostadsutvecklingsprojekt, beläget i en omgivning i snabb förändring. En strategi behövdes för att ge området en tydlig identitet och kulturell profil, och som omvandlar bilden av Wembleys från en avlägsen plats till ett kreativt distrikt.

En ny kultur- och platsutvecklingsstrategi för området runt Wembley Stadium togs fram där Olympic Way pekades ut som en kulturell ryggrad, som knyter samman olika kreativa kvarter.

Teman och principer baserade på Wembleys unika kulturarv inom musik och sport skapade en ram. Strategin satte kulturell platsutveckling i centrum, vilket ledde till initiativ med fokus på musik, evenemang och konstnärsstudios.

Efter arbetet med kulturstrategin utvecklades 2017 en offentlig konststrategi för att skapa ett integrerat ramverk för konstbeställningar. Strategin inkluderade olika intressenter i beslutsprocessen för att skapa ägarskap och engagemang för den offentliga konsten och Wembley Park som plats.

Genomförande av Kultur- och Platsutvecklingsstrategi påbörjades året efter och har resulterat i en ny teater och ett nytt kulturcentrum. I december 2019 tillkännagavs att Royal Philharmonic Orchestra flyttar sitt huvudkontor till Wembley Park, vilket ses som en viktig milstolpe i omvandlingen av Wembley Park till ett kulturellt distrikt.

Relevans

- Tvärsektoriellt strategiskt arbete för att utveckla en kulturell nod och ett besöksmål
- Ett planeringen av ett sammanhängande stråk som binder samman ett större område med kultur och besöksnäringar
- Skapa en sammanbindande strategi för framtiden genom teman från områdets historia och traditioner

Foto över Wembley Park Station

Olympic Way med Wembley Stadium i bakgrunden

REFERENS 5

NORRBOTNIABANAN, UMEÅ-LULEÅ

Plats: Umeå-Luleå, Sverige

Status: Pågående

Mer information: www.trafikverket.se/vara-projekt/projekt-som-stracker-sig-over-flera-lan/norrbotniabanan

Norrbotniabanan är en 27 mil ny järnväg som kommer att gå mellan Umeå och Luleå och bland annat passera Robertsfors, Skellefteå och Piteå. När järnvägsplanerna tas fram måste omfattande hänsyn tas till människa och miljö. Planerna måste dessutom fungera med övrig planering i samhället och i samråd med kommuner, länsstyrelser och andra aktörer.

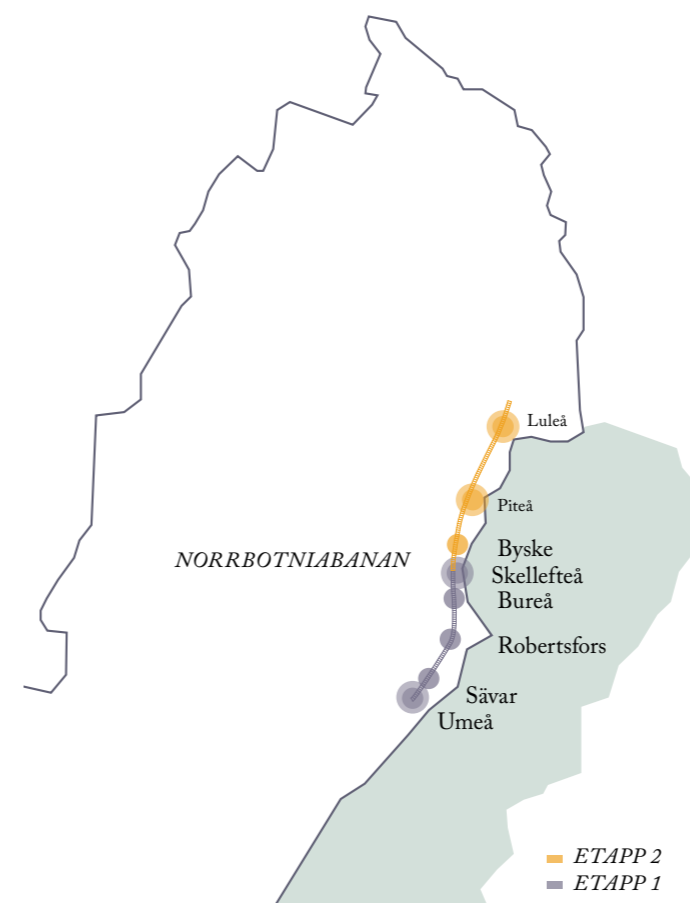
Sedan 2020 samarbetar Statens konstråd och Trafikverket i ett pilotprojekt som undersöker hur konstnärer kan engageras tidigt i Trafikverkets planeringsarbete, för ett nyskapande samspel mellan konst och trafikmiljö.

Som del av detta har representanter från de olika kommunerna samt från Trafikverket tagit fram ett konstprogram för en övergripande tematik och arbetsstrategi, med syftet att skapa något gemensamt som kan knyta samman det geografiska området. Temat för programmet är *Transformation norr – Landskapet, kulturen, människan*. Temat är tänkt att generera ingångar för konstnärer i deras arbetsprocess.

Konstprogrammet gör konsten till en del av helheten på Norrbotniabanan, och kommer att vara vägledande för upphandlingar av konstverk till platser som exempelvis resecentrum, stationer och dess närområden, viktiga mötesplatser för både ortsbor och besökare. I denna typ av offentlig miljö blir den konstnärliga gestaltningen en betydelsefull del av stationens utformning, där konsten tillför ett mänskligt tilltal. Konstprogrammet ger förutsättningar för ett konstnärligt helhetsgrepp längs banan, samtidigt som det ger utrymme för ett brett och varierat spektrum av konstnärskap och konstnärliga uttryck.

Relevans

- Konstnärernas kompetens likställs andra kompetenser i tidiga skeden (biologer, geologer, byggnadsantikvarier mf...)
- Inga förslag på konstverk, men teman/inriktningar som sedan legat till grund för konstprogram längs sträckningen.
- Konstprogrammet gör konsten en del av helheten på Norrbotniabanan.
- Konstprogrammet ger förutsättningar för ett konstnärligt helhetsgrepp som ger utrymme för ett brett och varierat spektrum av konstnärskap och konstnärliga uttryck.

TRANSFORMATION NORR

Landskapet Människan Kulturen

Övergripande konstprogram för Norrbotniabanan

Bilder ur konstprogrammet

REFERENS 6

EKONOMISKA MODELLER

En central faktor i diskussionen om finansiella modeller och ekonomi, som inte på något sätt är unikt för Nyhamnen, är att de måste utgå från den som ska äga och förvalta byggnaden men svara mot de ekonomiska förutsättningarna som kulturaktörerna man vill fylla lokalerna med har. Det är två olika ekonomier med olika förutsättningar som ska synka runt en konkret plats och ofta finns en stor diskrepans mellan betalningsförmåga och förväntade värden. En förhoppning finns att nya och innovativa ekonomiska modeller ska lösa denna diskrepans, och finansieringsmodellen ska ”kompensera” när den förväntade intäkten en fastighetsägare har på en lokal och den möjliga hyran en kulturaktör kan betala inte ligger på samma nivå.

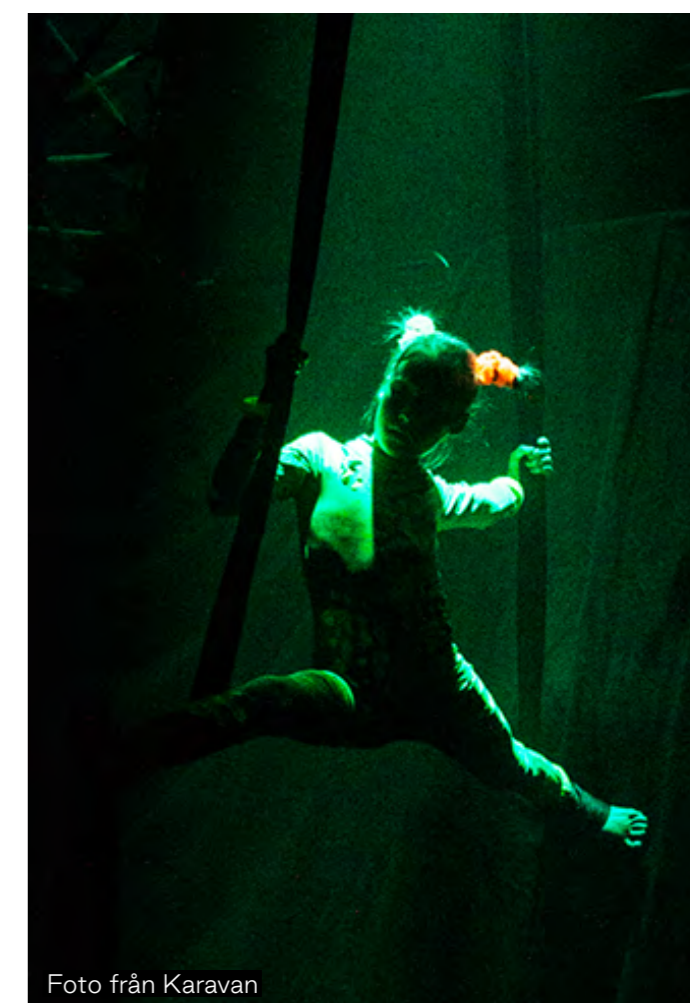
En första grundläggande ingång i arbetet med att identifiera eller formulera nya ekonomiska modeller måste vara att kulturaktörer är olika och har helt olika ekonomiska förutsättningar. Detta innebär att staden och/eller fastighetsägare måste börja med att konkretisera vilken typ av kulturaktörer man vill få till en plats eller del av Nyhamnen. När typen av aktörer är identifierade kan man fördjupa sig i ekonomiska förutsättningar. Stadens kulturförvaltning, i synnerhet avdelningen för ekonomiskt stöd har bra inblick i dessa frågor. Utifrån analysen kan det konstateras att glappet mellan betalningsförmåga och förväntad hyra är större om man arbetar för att få in icke-institutionella kulturaktörer eller aktörer från det fria kulturlivet.

Lika viktigt som att förstå kulturaktörernas förutsättningar är det att specificera hur de aktuella fastighetsägarnas affär, och därmed möjlighet och intresse av att bygga och utveckla för kulturaktörer, ser olika ut. Ett börsbaserat bolag har andra möjligheter och utmaningar än ett lokalt, privatägt fastighetsbolag eller ett kommunalt bolag för den delen.

Våra referensprojekt i den här rapporten bygger alla på olika typer av modeller för hur kulturen och dess aktörer ska ha råd att ta plats. Lokalt i Malmö finns även ett flertal olika sätt som möjliggör för kulturaktörer att kunna ta sig an lokaler av varierande storlek.

Exempel

- MKB erbjuder ett socialt kontrakt där kulturaktörer mot engagemang i lokalt publikt liv och platsskapande kan få reducerad. MKB har en person som är ansvarig för uthyrning och samordning av kulturlokaler och som också driver en egen teater för gästspel i företagets lokal.
- Lodgatan 3B som huserar restaurang Mygel med flera, ägs av en stiftelse som finansierar sig själv. I huset har flertalet kulturaktörer som hyresgäster och de betalar hyra efter förmåga, något som balanseras av hyresintäkter av fastighetens andra hyresgäster som ser ett värde att sitta i ett hus med blandat innehåll.
- I Kvarteret Sämjan (Nyfosa) hyr två större kulturaktörer – teatergrupperna Karavan och PotatoPotato - lokaler som de i sin tur hyr ut till produktioner och andra mindre kulturaktörer. De större kulturaktörerna som har bra koll på det lokala kulturlivets behov agerar som medlare/lotsar mellan fastighetsägaren och de mindre eller oetablerade aktörerna. Liknande upplägg finns gällande ateljéerna i staden. En organisation får kontrakt på en större lokal och sedan agerar förmedlare.
- Malmö stad äger flertalet lokaler som hyrs ut till kulturaktörer med långa kontrakt. (Bastionen, Teater 23, Mazetti)
- Konstnärernas kollektivverkstad hyr in sig i kvarteret Fredriksborg (Sv. Fastigheter) och finansieras av sina många medlemmar även om de använder lokalerna olika mycket.
- Diskussionen om ekonomiska modeller med fastighetsägare kan även ta sin utgångspunkt i det nya EU direktivet för social hållbarhet, CSRD (corporate social report directive). Direktivet fastslår att bolag ska rapportera sina sociala åtaganden och en innovativ modell skulle vara att inkludera kulturella satsningar som delar av hållbarhetsrapporteringen.

Media, dokument och litteratur

Fördjupad översiktsplan för Nyhamnen, Malmö stad 2019

Hållbarhetsstrategi för Nyhamnen, Malmö stad 2023

Konstnärateljéer kartläggning, Malmö stad 2023

Kultur för ett hållbart Malmö, Kulturstrategisk program för Malmö stad 2024–2030, Preliminär, Malmö stad 2023

Kulturmiljöanalys Nyhamnen, Preliminär, Malmö stad 2024

Musikfestivalen Big Slap ekonomisk succé för Malmö stad – SVT Nyheter/Skåne 14 september 2022

Preliminary Study on Malmö's Nightlife, Malmö stad 2024

Skog och mat – hoppas Malmö gör verklighet av idéerna i Nyhamnen – Sydsvenskan 7 juni 2024

Stadsodling i Hamnparken, Nyhamnen Malmö, Lova Hambræus och Karin Stureson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp 2024

Foton

Alla fotografier, förutom de nedan listade, är av Henrik Rosenqvist.

Sidan 33, övre bild: tagen från highfiveskane.se

Sidan 33, nedre bild: tagen från lafetedesvigneronnes.se

Sidan 35: tagen från Wikimedia Commons

Sidan 36: tagen från slagthuset.se

Sidan 67: fotograf Elin Skarin

Sidan 115: fotograf Jenny Mäki

Sidan 117: taget från Wikimedia Commons

Sidan 119: taget från zi-ta.co/#/zibo/

Sidan 121: taget från Wikimedia Commons

Sidan 123: taget från *Transformation Norr – Övergripande Konstprogram för Norrbotten*

Sidan 125, övre bild: tagen från whiteguide.com

Sidan 125, nedre bild till vänster: tagen från potatopotato.se

Sidan 125, nedre bild till höger: tagen från karavanmalmo.se

